

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Сто гадоў з вамі

23 лістапада спаўняецца 100 гадоў з пачатку выдання «Нашай Нівы». Нумар 43 будзе юбілейным. Зь яго пачнецца другое стагодзьдзе беларускай пэрыядычнай прэсы.

Рыгор Барадулін: Раней ворагамі народу выстаўлялі жыдоў, цяпер — палякаў

Народны паэт Беларусі пра абвінавачаньні супраць Анжалікі Борыс і актывістаў польскага нацыянальнага руху. **Старонка 3.**

«Комсомолка» цяпер будзе ўлічваць «спэцыфіку краіны»

Сыход Юліі Слуцкай з пасады рэдактаркі «Комсомольскай правды в Белоруссии» насамрэч азначае пераход выдання пад кантроль Адміністрацыі

прэзыдэнта. **Старонка 4.**

Ня мы рабы

Сталі вядомыя выпадкі, калі ў ролі рабаўладальнікаў выступаюць беларускія грамадзяне. **Старонка 7.**

«Мы проста абдурваем самі сябе»

Палітрада дэмакратычных сілаў паставіла, што Аляксандар Мілінкевіч ня мае права адзін выкарыстоўваць брэнд «За Свабоду», бо ён... належыць усёй кааліцыі. Што спадарства мела на ўвазе? — спыталася

«НН» у партыйных лідэраў (палітрада складаецца з усіх лідэраў існых партый і групавак). **Старонка 5.**

Адзін год у даносах

«...Міласьці вашай просім», альбо Адзін год у навейшай гісторыі Беларусі, адлюстраваны ў лістах, заявах, скаргах і іншых формах звароту грамадзян. **Старонка 13.**

Беларус паміж самагубствам і самаахвярнасьцю

Піша зь Сігна Павал Севярынец. **Старонка 14.**

Сёньня мы ўсе палякі

У гэтым нумары «Нашай Нівы», за два тыдні да яе юбілею, Народны паэт Беларусі Рыгор Барадулін узьнімае свой голас у абарону актывістаў польскай нацыянальнай меншасці. Дайшло да ўзбуджэння крымінальных справаў супраць усяго кіраўніцтва непрызналага афіцыйнымі ўладамі Саюзу палякаў. Справа і падобная, і не падобная да ранейшых разгонаў «незарэгістраваных арганізацый». Па-першае, гэтым разам гаворка не пра арганізацыю беларусаў, а пра арганізацыю меншасці, а, па-другое, усе гэтыя абвінавачванні паводле крымінальных, а не палітычных артыкулаў. Нібыта настаўніца Борыс везла праз мяжу амфэтамін, а грамадзкі лідэр Яскевіч дачапіўся на прыпынку да трэніраванага маладога чалавека ў скуранцы. І зь першае, і з другога прычыны мне сорамна, што такое робіцца рукамі беларусаў. Заклікаю беларускую інтэлігенцыю быць побач з Анжалікай Борыс, Мечыславам Яскевічам, Пачобутам, Пісальнікам, Лісоўскім. Бачу ў тым абавязак інтэлігента і грамадзяніна.

Мучаць якраз тых польскіх актывістаў, якія ведаюць беларускую мову, прызнаюць і любяць беларускую культуру, зьвязваюць сваю будучыню зь незалежнай Беларуссю. Ніхто зь іх ня ставіць пытаньне пра адрывацьне якіхсьці там тэрыторый ці ігнараваньне беларускай культуры. Гаворка пра іншае: аўтаномію асобы, супольнасці, культуры ад дзяржавы. Грамадзянам хочучь паказаць, што ўсе прэтэнзіі на такую аўтаномію, з

апорай на замежную падтрымку, як у выпадку Борыс, ці без такой апоры, будуць спыняцца й карацца. Для прыкладу выбраныя тыя, хто заведама ў меншасці і да каго грамадства ставіцца з падазронасцю — польскія актывісты.

У адносінах з палякамі беларусы мелі ўсякага. Ваявалі, адбіваліся. Было спольшчаньне, дзяржаўныя імперыялістычныя памкненьні і правінцыйная шавіністычная фанабэрыя, якую мы дагэтуль назіраем у дзеяньнях некаторых ксяндзоў на Гарадзеншчыне; абьякавае ігнараваньне беларускай культуры ў Беластоку ці ў польскай прэсе таксама ня робіць часам прыемнасці. Гэта не павінна засланяць ад нас сутнасці справы Борыс. Ідзе гаворка пра абарону слабейшага, права бяспраўнага, асновы стаўленьня да нацыянальных і іншых меншасцяў у Беларусі. Выпрабоўваецца ня толькі замацаваны ў канстытуцыйным прынтцып дэмакратыі, свабоды асацыяцыі (яго ня раз бралі пад ногі разам зь іншымі канстытуцыйнымі асновамі, нам не прывыкаць), але іншы фундаментальны прынтцып Рэспублікі — роўнай для грамадзянаў усіх нацыянальнасцяў.

Калісьці ў справе Дрэйфуса ў абарону французскага габрэя рашыўся выступіць адзін Эміль Заля. Гэта дазволіла абараніць нявіннага.

Так, як Борыс, безабаронныя многія з нас.

Цяпер у Беларусі апраўдальных прысудаў выносіцца меней за долі працэнту. Прымяненне закону ўсё часцей робіцца выбарачным. Закон распаўсюджваецца не на ўсіх і абараняе ня ўсіх. Адною асобе, адным суб'ектам гаспадараньня дазволена жыць па законе, а другім — няўгодным асобам, меншасцям ці няўгоднай прэсе — толькі па адвольна вызначаных паняццях, прыкрытых фігавым лістком «дзяржаўнай неабходнасці» ці «адносінаў суб'ектаў гаспадараньня». Жыцьцё дзяржавы па паняццях падрывае дзяржаўную сыстэму, расколае грамадства зь сярэдзіны. Вось чаму змагары за

справядлівасць для Борыс змагаюцца таксама за моцную Беларусь.

Нацыянальныя меншасці павінны мець права дзейнічаць без дзяржаўнага кантролю, кантактаваць, з кім хочучь, і ўладжваць свае справы, як хочучь. У такім дазваленні будзе сіла нацыі. Стратэгіяй умацаваньня грамадства павінна стаць інтэграцыя, а не сэгрэгацыя. У адваротным выпадку Беларусь ніколі ня выйдзе з моўных, культурных і рэлігійных расколаў, пасяных у эпоху каляніяльнае залежнасці. Нікая «ідэалёгія эканамічнага росту» не спяе групаў інакшых людзей.

Справа Борыс — пытаньне выбару прынтцыпаў для будучае Беларусі. Сярод дэмаралізацыі, намаганьнямі волі сярод бяссьільля яны закладаюцца, і стануць запатрабаваныя празь нейкі час, каб дзейнічаць пасья доўга.

Абвінавачваньні супраць польскіх актывістаў — гэта яшчэ зьявольнае хлусьнё.

На жаль, памоўкваюць палітыкі — баяцца пераступіць праз забабоны мінулага, пабойваюцца, што іх палічаць прапольскімі, калі яны пачнуць занадта гаварыць пра польскую меншасць. Хачу нагадаць ім пра Махатму Гандзі, які ішоў да недатыкальных і ганарыўся тым.

Разумеем, што ні «Літаратура і мастацтва», ні БТ ня знойдуць спосабу выказаць салідарнасць з палякамі, з маладой, чыстай жанчынай, настаўніцай, якую зьвінавацілі ў кантрабандзе атруты. Абавязак ачышчэння нацыянальнае душы ад грэху ляжыць на тых дзеячах культуры, грамадзкіх дзеячах, якія захавалі здольнасць да дзеяння і сьмеласць супрацоўнічаць зь незалежнымі СМІ. Так, нашы галасы мала хто лічыць і важыць. Істотна, што яны гучаць. Мусім гаварыць пра злачыствы савецкага шавінізму, нават калі наш голас чуюць толькі дзясяткі тысячаў суайчыньнікаў. Пакуль хоць адзін чалавек гаворыць аб праўдзе, нічога ня страчана.

Андрэй Дынько

Яшчэ адна справа супраць польскіх актывістаў

Анжаліцы Борыс, Пачобуту і Пісальніку пагражаюць два гады турмы.

Актывіст неспрызнаванага ўладамі Саюзу палякаў Беларусі Андрэй Пачобут паведаміў, што Камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў накіраваў ліст у міліцыю Гарадзеншчыны з просьбай правесці дзейнасць актывістаў Саюзу палякаў Анжалікі Борыс, Андрэя Пісальніка і Андрэя Пачобута на прадмет парушэння артыкулу 382 КК РБ «Самавольнае прысваенне звання альбо ўлады службовай асобы». Максимальнае пакараньне паводле гэтага артыкулу — 2 гады знявольнення.

5—6 лістапада, нягледзячы на выхадныя, міліцыянты ў гэтай справе правялі цэлы шэраг дошпагаў актывістаў СПБ у Ваўкавыску, Сапоцкіне і Індуры. Праваахоўнікаў найперш цікавіла дзейнасць неспрызнаванага ўладамі Саюзу палякаў, фінансаваньне Саюзу, кантакты мясцовых старшыняў СПБ з Анжалікай Борыс. Таксама сярод іншага міліцыянтаў цікавіла фінансаваньне, вы-

КОпія ДАРАШКЕВІЧ

Гэта ня першы суд Андрэя Пачобута (зьлева) і Мечыслава Яскевіча за гэту восень: у верасні іх прыцягвалі за тое, што «перашкаджалі працы здымачнай групы».

хад і распаўсюд выданняў «Magazyn Polski na uchodźstwie» і «Głos znad Niemna na uchodźstwie».

Андрэй Пачобут мяркуе, што новая хваля цікавасці ўладаў да дзейнасці Саюзу палякаў звязаная з тым, што СПБ бліжэйшым часам думае правесці ў Горадні маштабную акцыю ў падтрымку Мечыслава Яскевіча, які з 4 лістапада знаходзіцца

за кратамі. Супраць Яскевіча распачалі крымінальную справу ў факце нібыта ўчыненай ім бойкі. «Гэта спроба запалохаць на месцах нашых актывістаў, — кажа Андрэй Пачобут, — каб яны не прыехалі ў Горадні падтрымаць Яскевіча».

7 лістапада Мечыслава Яскевіча раптоўна выпусцілі са спэцпрыёмніка Кастрычніцкага РАУС Горадні.

Таксама варта нагадаць, што 29 кастрычніка на беларуска-літоўскай мяжы быў затрыманы аўтамабіль, у якім ехала Анжаліка Борыс, у машыне быў знойдзены амфэтамін. Цяпер сп.Борыс праходзіць як сведка ў справе кантрабанды наркатыкаў. Сама А.Борыс лічыць, што наркатыкі ім у машыну былі падкінутыя.

Зьміцер Панкавец

Рыгор Барадулін: Раней ворагамі народу выстаўлялі жыдоў, сёння — палякаў

Народны паэт Беларусі пра абвінавачанні супраць Анжалікі Борыс і актывістаў польскага нацыянальнага руху.

«У традыцыі, у крыві беларусаў-крывічоў было заўсёды жыць у дружбе са сваімі суседзямі. У дружбе ў беларускім, а не ў савецкім разуменьні гэтага слова, калі паняткаў дружбы між народамі апошлілі і зняважылі».

Раней дысыдэнтамі, ворагамі народу рабілі жыдоў, сёння гэта спрабуюць зрабіць з палякамі. Ня ведаю, ці атрымаецца ў іх нешта. Сытуацыя з палякамі сёння страшэнна не-

прыемная. Улады спрабуюць напружваць становішча там, дзе гэтага ня варта рабіць».

Нас спрабуюць зрабіць ворагамі з палякамі, з народам, зь якім мы доўгія гады жылі ў дружбе і згодзе. Яны змаглі захаваць на беларускіх землях сваю мову, звычаі, культуру. Можа быць, гэта не падабаецца сёння нашым уладам...»

Запісаў ЗП

«Комсомолка» цяпер будзе ўлічваць «спэцыфіку краіны»

Сыход Юліі Слуцкай з пасады рэдактаркі «Комсомольскай правды в Белоруссии» насамрэч азначае пераход выдання пад поўны кантроль Адміністрацыі прэзыдэнта.

У найбольш масавай беларускай газеты змянілася кіраўніцтва. З пасады рэдактаркі выдання «Комсомольская правда в Белоруссии» сышла Юлія Слуцкая. Яна працавала ў газэце вышш 10 гадоў. 1 лістапада спн. Юлія напісала заяву аб звальненні «з асабістага жадання».

Варта адзначыць, што «Комсомольская правда в Белоруссии» ёсць рэгіянальным выданнем расейскай «Комсомолки». Беларуская рэдакцыя ўдала спалучала на сваіх старонках як забяўляльныя, «жоўтыя» матэрыялы, сэнсацыі шоў-бізнэсу і спорту, чым уласна славіцца расейская версія газеты, так і сур'язнейшыя артыкулы беларускай тэматыкі.

Газэта ў апошнія гады імкнулася захаваць уласную незалежную пазыцыю, што ёй удавалася. На старонках выдання з прыемнай прыядычнасьцю зьяўляліся твары незалежных палітыкаў і інтэлектуалаў.

Праз сваю незалежную пазыцыю рэдакцыі раз-пораз рабілі красамоўныя «намекі». Так, улетку газэта прайграла суд старшыні Дзяржаўнага мытнага камітэту Аляксандру Шпілеўскаму. «Комсомолка» сплаціла чыноўніку 60 мільёнаў рублёў за тое, што... газэта

«КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА» В БЕЛАРУСІ

Юлія Слуцкая.

проста пабытала ягоны твар з тварам іншага чалавека. Хоць прабачэнні былі прынесены ў наступным жа нумары. Пасьля новы пазоў, ужо на 100 мільёнаў, ад Рыгора Кісяля, кіраўніка АНТ. Увесну падчас прэзыдэнцкай кампаніі журналіст «Комсомолки» Алег Улевіч быў жорстка зьбіты спэцгрупай МУС. Пасьля яго ўганаруюць прэміяй імя Зьмітра Завадзкага.

Незалежная пазыцыя беларускай рэдакцыі «Комсомолки» не магла падацца ў Маскве, бо «Комсомольская правда» — гэта газэта, блізкая да адміністрацыі Пуціна. Таму, паводле чутак, Слуцкую беларускія «ідео-

лягі» душылі праз Маскву.

1 лістапада ў Менск дзеля канчатковага вырашэння сытуацыі прыехаў асабіста генэральны дырэктар і галоўны рэдактар «Комсомольской правды» Ўладзімер Сунгоркін. Ён падзякаваў Юліі Слуцкай за доўгую працу на карысьць выдання і адзначыў, што яна ўжо «перарасла ўзровень газэты». Сунгоркін пацьвердзіў, што зьмена кіраўніцтва — гэта «двухбаковае рашэнне», як Слуцкай, так і Масквы. Таксама ў Менску сп. Сунгоркін меў сустрэчу з галоўным рэдактарам «Советской Белоруссии», адным з галоўных ідэолягаў беларускай адміністрацыі Паў-

лам Якубовічам.

А што ж Юлія Слуцкая? Яна, магчыма, уладкуецца на працу ў Беларускаю асацыяцыю журналістаў і будзе займацца трэнінгамі ў галіне журналістыкі. Сама яна адмаўляецца камэнтаваць сытуацыю з сыходам з «Комсомолки» для прадстаўнікоў прэсы.

Выканаўцам абавязку галоўнага рэдактара «Комсомольской правды в Белоруссии» стала Алена Міронава. Яна дагэтуль была рэдактаркай рэкламнага бясплатнага выдання «Ва-банкЪ», якое таксама ўваходзіць у падраздзяленьне выдавецкага прадпрыемства «БелКП-ПРЕСС» — выдання «правільнага» ва ўсіх сэнсах гэтага слова.

Калектыву «Комсомолки» карпаратыўная этыка не дазваляе камэнтаваць звальненне былой начальніцы.

Існуе меркаваньне, што са звальненнем Юліі Слуцкай «Комсомольская правда в Белоруссии» стане поўнасьцю адлюстроўваць дзяржаўную пазыцыю. Гэта адзначае галоўны рэдактар «Народной волі» Язэп Сярэдзіч. «Такім крокам улады канчаткова паставілі «Комсомолку» на калені», — кажа ён.

Ходзяць чуткі, што бліжэйшым часам рэдакцыю чакаюць вялікія зьмены. Сьледам за рэдактаркай з газеты могуць сысьці і некаторыя журналісты. У нармальным умовах рэдактарка ўзроўню Слуцкай без пытаньняў здолела б стварыць новы сродак масавай інфармацыі. Будзем спадзявацца, што гэта ёй удалася і ў беларускай сытуацыі абмежаванай свабоды СМІ.

Зьміцер Панкавец

Кангрэс будзе, але Мілінкевіч кажа, што ад яго будзе мала толку

Галоўным вынікам канфэрэнцыі рэгіянальных кааліцыяў аб'яднаных дэмакратычных сілаў Беларусі ў Кіеве сталася навіна пра скліканьне паўторнага Кангрэсу дэмакратычных сілаў, які пройдзе не пазней за 25 сакавіка наступнага году. 60% дэлегатаў канфэрэнцыі прагаласавала за правядзеньне новага Кангрэсу.

Яго дэлегатамі будуць кандыдаты ў дэпутаты мясцовых саветаў, якія зьбя-

руць ня меней за 300 подпісаў выбарцаў.

Лідэр аб'яднаных дэмакратычных сілаў Аляксандар Мілінкевіч скептычны наконт пэрспэктываў кангрэсу. На ягоную думку, гэта будзе нават не Кангрэс дэмакратычных сілаў, а Кангрэс палітычных сілаў, бо на ім будуць рэпрэзэнтаваныя толькі тыя актывісты, якія ідуць на выбары. Мілінкевіч шкадуе, што ў працы кангрэсу ня змогуць узяць удзелу

журналісты, бізнэсоўцы і іншыя катэгорыі грамадзянаў, якія не зьбіраюцца бялятавацца. «У цяперашніх умовах звычайны дырэктар школы ці доктар паліклінікі ня можа сабе дазволіць удзельнічаць у выбарах, тым самым мы звужаем прадстаўніцтва Кангрэсу да палітычных актывістаў».

Мілінкевіч выступае за тое, каб у кааліцыі застаўся адзіны лідэр з пашыранымі паўнамоцтвамі. На ягоную

думку, без адзінага лідэра апазыцыя ня будзе дзейскай. Са словаў Мілінкевіча, ён гатовы саступіць месца лідэра, яно для яго не самамэта, але лідэра мець мусова.

Старшыня АГП Анатоль Лябедзька ж, у сваю чаргу, лічыць, што дэмакратычнай кааліцыі лідэр не патрэбны. На думку Лябедзькі, досыць адзінства на плятформе руху «За Свабоду».

Зьміцер Панкавец

«Мы проста абдурваем самі сябе»

На днях зьявілася інфармацыя, што палітычная рада дэмакратычных сілаў паставіла, што Аляксандар Мілінкевіч ня мае права адзін выкарыстоўваць брэнд «За Свабоду», бо ён... належыць усёй апазыцыйнай кааліцыі. Што спадарства мела на ўвазе? — спыталася «НН» партыйных лідэраў (палітрада складаецца з усіх лідэраў існых партый і групавак).

Старшыня АГП Анатоль Лябедзька мяркуе, што такім чынам палітрада папросту расставіла па месцах усе знакі прыпынку, каб пазьбегнуць блянтаніны. «Аб стварэньні руху «За Свабоду» было дамоўлена супольнымі намаганьнямі ўсёй кааліцыі, — кажа Анатоль Лябедзька. — Таму цяпер сытуацыю, калі гэты брэнд выкарыстоўвае ў сваіх мэтах толькі адзін суб'ект кааліцыі, я лічу не зусім карэктнай, бо ён належыць усім, а не аднаму якому-небудзь асобна ўзятаму чалавеку. Што датычыць руху «За свабода», то мы не зусім канкрэтна разумеем, што адбываецца зь яго фармаваньнем, якія там ідуць працэсы. Заяўка пэўнага суб'екту на стварэньне руху нібыта ёсьць, але мы ня бачым, што ёсьць у рэале. Сябры нашай партыі самі вызначаюць, у якіх партыях, рухах ці клябах ім быць, мы нікому з партыйцаў не забараняем уступаць у рух «За свабода», але такі падыход ня дасць плёну. 1+1, як ні

круці, заўсёды 2. Таму, калі ў «За Свабоду» будуць уступаць прадстаўнікі партыяў, апазыцыя ня выйграе, бо вынік будзе той самы. Мы проста абдурваем самі сябе».

Падобнае меркаваньне мае і **старшыня Партыі БНФ Віцук Вячорка**, які кажа, што рух «За Свабоду» зьяўляецца супольным, кааліцыйным, а не выключна рухам Мілінкевіча. Сп.Вячорка пацьвердзіў, што на апошнім сойме партыі быў прыняты мараторыюм, які прадугледжвае неўступленьне сяброў ПБНФ у рух «За Свабоду» на гэтым этапе. «Бо мы цяпер не зусім разумеем, што менавіта за рух такі стварае Мілінкевіч, якія асноўныя прынцыпы і палажэньні ён будзе мець, якія ў руху кропкі сутыкненьня для супрацы з ПБНФ, таму, натуральна, што нам патрэбны час, каб прыгледзецца да гэтай ініцыятывы», — сказаў В.Вячорка.

«Нічога кепскага я ня бачу, калі сябры нашай партыі зьяўляюцца адначасова і сябрамі руху «За Свабоду», — кажа **Валер Ухналёў, намесьнік старшыні Партыі камуністаў**. — Ня ведаю, што датычыць іншых партыяў з дэмакратычнай кааліцыі, але мы ня чынім абсалютна ніякіх перашкодаў, каб нашыя партыйцы ў адначасе станавіліся і ўдзельнікамі руху «За Свабоду». Што датычыць руху, то ён

сапраўды супольны, а не выключна Мілінкевіча. Але ж на сучасны момант абсалютна ніхто ня ставіць пад сумнеў лідэрства Мілінкевіча ў палітычнай радзе, таму адпаведна ён зьяўляецца і лідэрам руху «За Свабоду».

Сам лідэр дэмакратычных сілаў **Аляксандар Мілінкевіч** кажа, што ён заўжды працаваў на аб'яднаньне апазыцыі, а не на яе разьяднаньне. «Цяпер у кіраўніцтвах нашых дэмакратычных партыяў папулярная тэза аб тым, што партыйцы найперш павінны працаваць на карысьць сваіх партыяў, а ня нейкіх рухаў, — гаворыць сп.Мілінкевіч. — Я не падзяляю гэтага погляду. Людзі ў рэгіёнах, у тым ліку і партыйцы, гатовыя працаваць на карысьць Беларусі. Ім няма розніцы, з кім менавіта працаваць, ці са сваёй партыяй, ці з рухам «За Свабоду». Ведаецца, я стварыў гэты рух, гэта мае дзіця, і мы будзем працаваць з гэтымі людзьмі, якія сталі сябрамі руху, у любым выпадку». Наконт паведамленьняў пра тое, што кіраўніцтва пэўных дэмакратычных партыяў не рэкамендуе ўступаць сябрам сваіх партыяў у рух «За Свабоду», Мілінкевіч адзначае, што сапраўды чуў пра такія рашэньні, але не чытаў асабіста канкрэтныя дакумэнты, таму пакуль не гатовы камэнтаваць гэтыя рашэньні.

Зьміцер Панкавец

Зьяднала процістаяньне Захаду

Аляксандар Лукашэнка
наведаў Тэгеран.

Завяршыўся візыт Аляксандра Лукашэнкі ў Тэгеран. Беларускі кіраўнік сустрэўся з прэзыдэнтам Магмудам Ахмадынэджадам і чалавекам, які ў Іране стаіць вышэй за прэзыдэнта — найвышэйшым лідэрам Ісламскай рэвалюцыі Алі Хамэнэі.

Прэзыдэнты Беларусі і Ірану падпісалі супольны камунікат аб разьвіцьці ўзаемнаў. Таксама ў прысутнасьці А.Лукашэнкі і М.Ахмадынэджада былі падпісаныя некаторыя дамовы аб эканамічным супрацоўніцтве.

А.Лукашэнка заклікаў давесьці тавараварот між дзьвюма краінамі да мільярда даляраў штогод. Праўда, мэта выглядае недасяжнаю, бо пра пашырэнне гандлю між дзьвюма краінамі гаворыцца даўно, А.Лукашэнка ў Тэгеране ня першы раз, а папярэдні іранскі прэзыдэнт бываў у Менску, аднак гандаль за мінулы год склаў усяго 38 млн даляраў. Нафту й газ з Ірану Беларусі няма як пампаваць, а з рэшты тавараў нас традыцыйна цікавілі хіба што фінікі. Вось беларускія запасы зброі ваяўнічаму Ірану прыдаліся б. Ды толькі яны за апошнія гады расталі. Комплексы С-300, атрыманыя ад Расеі, Беларусь ня мае права перапрадаць. Прынамсі, бяз згоды Расеі. А Тэгеран таго хацеў бы.

Іранскаму і беларускаму лідэрам

засталася канстатаваць наяўнасьць палітычнай базы для збліжэньня. Як паведаміла іранскае агенцтва IRNA, Алі Хамэнэі заклікаў А.Лукашэнку супольна процістаяць ціску сусьветных супэрдзяржаваў, у прыватнасьці, ЗША. У гэтым кіраўнікі Ірану зь Беларусью майстры.

Варта адзначыць, што духоўнага лідэра Ірану прызначаюць імамы, а народ не выбірае. Заходнюю сыстэму дэмакратыі і свабоду адкідае і беларускі рэжым. Дэмакратычныя краіны асьцерагаюцца Ірану больш за Беларусь таму, што Тэгеран марыць пра ўласную атамную зброю і адмаўляець-

ца спыніць распрацоўкі. Прэзыдэнт Ірану адкрыта выказваў жаданьне сьцэрці Ізраіль зь мапы сьвету. Таму заходнія дзяржавы трымаюць на парадку дня пытаньне аб увядзеньні антыатамных санкцыяў супраць Ірану.

Беларусь і Іран далёкія ў сваіх нацыянальных інтарэсах, як і геаграфічным становішчы. Гэтак, на днях Тэгеран вітаў сьмяротны прысуд Хусэйну, у Менску ён выклікаў пратэст. Ізраіль для Ірану — сьмяротны вораг, тады як многія ўплывовыя беларусы трымаюць свае ашчаджэньні ў ізраільскіх банках.

Мікола Бугай

Сьвятлана Калінкіна: У Адміністрацыі прэзыдэнта працуюць толькі над знакамі Маскве

Шмат хто чакаў, што прысуд лідэру «Маладога фронту» будзе мякчэйшы, — піша на сайце «Беларускі партызан» Сьвятлана Калінкіна. Паводле лёгкіх заходніх паслоў, Беларусь, на тле абвастрэньня з Масквой, мусіла б нешта прадэманстраваць.

Насамрэч усе чаканьні

адлігі ня маюць грунту пад сабою, Беларусь нічога не дэманстравала Эўропе й ня мелася дэманстраваць. Чуткі пра гатоўнасьць Менску да палітычных перамоваў з Захадам й курсу на рэзкую канфрантацыю з Масквой моцна перабольшаныя. Сёньня ў стасунках з Эўропай у нас сы-

туацыя, блізкая да аптымальнай. Маём вольны доступ на эўрапейскі рынак, але на свой запускаяем выбарачна. Маём моцнае лобі ў новых краінах Эўразьвязу, калі толькі будзе спроба ціскануць эканамічнымі санкцыямі, але не даем ніякіх абяцанак. Што яшчэ трэба?

...У Адміністрацыі прэзыдэнта сур'эзна працуюць толькі над «знакамі», якія трэба падаць Маскве. А Маскву, вы ж разумееце, ні прысуд Дашкевічу, ні лічба палітвязьняў анітрохі не хвалюе.

Поўны варыянт артыкулу чытайце на сайце belaruspartisan.org.

Ня мы рабы

Беларусаў палохаюць замежнаю няволяю. У той жа час робяцца вядомымі выпадкі, калі ў ролі рабаўладальнікаў выступаюць беларускія грамадзяне. Яны дзейнічаюць на радзіме, а таксама за мяжою, выкарыстоўваюць працу суграмадзянаў і замежнікаў.

Вынікі дзейнасці беларускіх праваахоўнікаў у вобласці супрацьдзеяння гандлю людзьмі ўражваюць з розных прычынаў: ад пачатку году ў Беларусі выяўлена 290 злачынстваў у гэтай сферы, зь іх — 80 выпадкаў звязаныя з вывазам ахвяраў за мяжу. З мэтай экспloatацыі беларусаў вывозяць у краіны Эўропы ды Бліжняга Ўсходу. Але некаторыя факты прымушаюць па-іншаму зірнуць на шырока анансаваную ў СМІ кампанію супраць гандлю людзьмі. Дагэтуль вылося пра небаўсюду неабдуманнага выезду на працу за мяжу ўласна для беларусаў. Цяпер жа нават афіцыйныя СМІ пішуць пра выпадкі, калі ў ролі сучасных рабаўладальнікаў выступаюць беларусы. Сваіх ахвяраў яны адшукваюць ня толькі сярод суграмадзя-

наў, але й прывозяць з-за мяжы. Некалькі красамоўных выпадкаў сведчаць, што варта падкарэктаваць тэксты антынявольніцкіх ролікаў, уключыўшы ў іхны змест інфармацыю пра ўнутраную небаўсюду.

У Бабруйску адна сям'я колькі дзён сілай утрымлівала дзяўчыну, якую бацька і яго непаўналетнія сыны змушалі да сэксу, а гаспадыня выкарыстоўвала як хатнюю прыслугу. Следства высветліла, што гэта ня першы выпадак, звязаны з гэтай сям'ёй: першая іхняя ахвяра правяла ў рабстве амаль паўгоду.

Беларускім праваахоўнікам сталі вядомыя і некалькі выпадкаў аграрнага рабства. Менскі фэрмэр чатыры месяцы ўтрымліваў непаўналетніх братоў з Капыльскага раёну. Хлопчыкі цяжка

працавалі ад 6-й раніцы за талерку нішчымнай поліўкі, спалі на падлозе. А ў Асіповіцкім раёне «прадпрымальны» дзяцок паўтара месяца пратрымаў на ўласнай гаспадарцы двух землякоў. Прымушаў іх цяжка працаваць, частку зьбіваў, замыкаў у гаражы.

Жыхарка Менску «слугаў» знаходзіла ў суседняй Расеі. Прывозіла зь Ленінградзкай вобласці жанчын, што ня мелі жылга і працы. Небаракі працавалі, не разгінаючыся, па 15 гадзінаў у суткі, спалі на падлозе ў халодным памяшканні, харчаваліся тым, што заставалася ад «гаспадарскага» стала. Па звестках МУС, сёлета зафіксаваныя 16 выпадкаў выкарыстання фізічнай сілы замежных грамадзянаў.

У Варшаве затрыманыя трое беларусаў, што за 400 даляраў «уладкоўвалі» на працу суайчыніц. Адна з затрыманых жанчын за падобныя злачынствы знаходзілася ў выпуку ў Беларусі. Нягледзячы на рызык апынуцца ў рабстве, жанчыны з стабільнай і квітнеючай усё адно едуць за мяжу на сумнеўныя заробкі. Паводле звестак польскага боку найбольшую колькасць ахвяраў прымусовой прастытутцы складаюць беларускі.

Сямён Печанко

Традыцыі і сучаснасць. Скотнікі калгасу «Беларусь» грузяць сілас. Чэрвеньскі раён.

Апошні прывілей дыктатара

Аб прысудзе Садаму Хусэйну піша **Віталь Тарас**.

Той, хто назіраў па тэлебачанні за вынясеннем прысуду Садаму Хусэйну і ягоным палечнікам у Багдадзе, ня мог не заўважыць хваляванна галоўнага судзьдзі. То ён нэрвова шукаў ва ўсіх сваіх кішэнях нейкую паперку, то сварыўся з абаронцамі экс-дыктатара (аднаго з адвакатаў ён нават выставіў з судовай залі), то хапаўся за судзейскі малаток. Падчас зачытвання выраку падсудны перабіваў судзьдзю крыкамі: «Алаг акбар!» і «Няхай жыве Ірак!».

Напэўна, многія ня так сабе ўяўлялі суд над былым дыктатарам.

Багдадзкі вязень

Увесь працэс над Хусэйнам выглядаў на тэлеэкранах як трагіфарс: карцінныя паводзіны былога кіраўніка Іраку, замена судзьдзяў, бясконцыя пераносы паседжанняў, забойства некалькіх адвакатаў... Сам грамадзянскі працэс на тле грамадзянскай вайны і няспынных тэрактаў у Іраку, у якіх штодня гінуць ірацкія паліцыянты й мірныя жыхары, а таксама амэрыканскія жаўнеры ды жаўнеры іншых краінаў кааліцыі, нагадваў свайго роду гратэск. Але выглядаў трыбунал у Багдадзе ня больш гратэскава, чым выглядае часам уся наша рэчаіснасьць.

Сьмяротны прысуд Хусэйну ды ягонаму зводнаму брату зноў раскалоў міжнародную супольнасьць — як і ў сакавіку 2002-га, калі пачалася вайна ў Іраку.

Белы дом у ЗША ды ўрад Блэра ў Вялікабрытаніі адназначна віталі прысуд. Нямецкая канцлерка Мэркель ды некаторыя іншыя кіраўнікі эўрапейскіх краінаў рабілі акцэнт на тым, што Эўразьвяз прынцыпова выступае супраць сьмяротнага пакараньня.

Між іншым, дадатковых фарбаў дадаў прысуд у Багдадзе візьгу ў Тэгеран кіраўніка Беларусі, які заўсёды адкрыта выступаў у падтрымку экс-дыктатара Іраку. У суседнім шыцкім Іране сьмяротнае пакараньне свайму даўняму зацятому ворагу Хусэйну лічаць самым мінімальным з усіх магчымых пакараньняў.

REUTERS

Садам Хусейн: «Рукі прэч, хлопчык!»

Тым часам праваабарончыя арганізацыі Захаду, напрыклад «Міжнародная амністыя», асудзілі сьмяротны вырак у справе Хусэйна на той падставе, што працэс сам па сабе ня быў «узорам правасудзьдзя». Дзіўна, што Хусейн дагэтуль ня быў абвешчаны вязнем сумленьня. Мабыць, у вачах крэўных і сваякоў загіблых у ірацкай вёсцы Дуджэйль 24 гады таму пасья няўдалага замаху на дыктатара (гэтае злачынства і было прадметам разгляду трыбуналу ў Багдадзе) такая трактоўка выглядала б не зусім карэктнай.

Іншая справа, што «лідэра лібіійскай рэвалюцыі» Муамара Кадафі, датычнасьць якога да выбуху авіялайнэра над шатляндзікім Локэрбі даказаў суд, сёньня прымаюць на вышэйшым узроўні ў Брусэлі. А ягонаму ірацкаму калегу, якому пашанцавала меней, пагражае пыбеніца. (Дарэчы, колькасьць загіблых пасажыраў авіялайнэра блізкая да колькасьці загіблых жыхароў вёскі Дуджэйль.) Гэта можна назваць яшчэ адным з парадксаў «рэальнай палітыкі» на Захадзе, а можна — звычайнай крывадушнасьцю, якая зрабілася неад'емнай часткай сучаснай палітыкі ўвогуле.

Небездакорнае правасудзьдзе

Што ж тычыцца суду, далёкага ад

узораў сусьветнай юрыспрудэнцыі, можна ўспомніць яшчэ адзін працэс — нюрнбэрскі. Сёлета ў кастрычніку мінула аkurat 50 гадоў з моманту, калі галоўныя фігуранты таго працэсу — гітлерскія ваенныя злачынцы — былі павешаныя паводле рапэння міжнароднага трыбуналу. У 1946-м быў створаны прэцэдэнт пакараньня за «злачынствы супраць чалавечнасьці», які застаецца актуальным да сёньня. Паводле такога ж абвінавачаньня пакараны й Садам Хусейн.

Некаторыя хібы нюрнбэрскага працэсу відавочныя ня толькі для юрыстаў. Гэта і яўны «абвінаваўчы ўхіл» (падсудныя былі абвешчаныя злачынцамі яшчэ да пачатку працэсу) і досыць малая колькасьць сьведкаў — каля 140 чалавек, што з гледзішча абароны несувмерна маштабам прад'яўленых абвінавачаньняў. Пазьней гэта дало падставы некаторым адвакатам фашызму адмаўляць сам факт галакосту — зьнішчэньня шасьці мільёнаў габрэяў гітлераўцамі. Аднак у нашыя дні спробы ставіць пад сумнеў гэтае злачынства ў цывілізаваных краінах караюцца ў крымінальным парадку. Так, адзін брытанскі гісторык быў нядаўна асуджаны аўстрыйскім судом на некалькі гадоў зьявольленьня за гэткае выказваньні.

Зразумела, у дзел у Нюрнбэрскім працэсе Савецкага Саюзу ў асобе пракурора Руднкі не дадае трыбуналу

аўтарытэту з гледзішча дня сёньняшняга. Дый тады на Захадзе многія цудоўна ведалі і пра ГУЛАГ, і пра тое, чаго вартае сталінскае «правасудзьдзе». (Дарэчы, Рудэнка, які зрабіў пракурорскую кар’еру ва Ўкраіне ў 1930-я гады, пазьней удзельнічаў у рэабілітацыі ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў.) Проста абыйсціся без удзелу СССР, які панёс найбольшыя страты ў вайне з гітлераўскім фашызмам, было немагчыма.

Пры ўсім гэтым, кожны з абвінавачаных у Нюрнбэргу меў высокакваліфікаваных абаронцаў. Падлічана, што абароне падчас суду было пададзена каля 30 мільёнаў старонак рознага роду дакумэнтаў. А былі яшчэ і кінадакумэнты і фатаграфіі, адзьятыя ў гітлераўскіх лягерах сьмерці, глядзець якія бяз вусьцішы немагчыма й цяпер. Дый самі немцы, як вядома, акуратна дакумэнтавалі зьнішчэньне мільёнаў людзей, запісваючы ў гробухі колькасьць адабраных у ахвяраў каштоўных рэчаў, улучна з заручальнымі пярсцёнкамі й залатымі зубнымі каронкамі.

Прэзыдэнт ЗША Джордж Буш пасля выраку Хусэйну нагадаў, што падсудны мае аўтаматычнае права на апэляцыю, а таксама шмат іншых юрыдычных правоў, якіх былі пазбаўленьня ягоньня суграмадзяне пры дыктатуры.

Права ведаць

Нюрнбэрскі трыбунал і суд над Хусэйнам, зразумела, адбываліся ў розныя гістарычныя эпохі і ў зусім розныя геапалітычных акалічнасьцях. Суд у Багдадзе ня ёсьць міжнародным. Строга кажучы, гэта ўнутраная справа саміх іракцаў.

Калі кажучь, што іракцы — суніты й

шыіты — «неадназначна» ўспрынялі сьмяротны вырак экс-дыктатару, чамусьці забываюцца, як хутка развалілася войска Хусэйна пасля пачатку наземнай апэрацыі ў Іраку. Мільёны людзей, якія нібыта аднагалосна галасавалі за Хусэйна на апошніх перад вайной прэзыдэнцкіх выбарах, ня выйшлі са зброяй у руках бараніць свайго правадыра. Большасьць іх, і ня толькі ў Дуджэйлі, горача віталі падзеньне дыктатарскага рэжыму.

Што, зразумела, у вачах гэтых людзей зусім не апраўдвае сёньня прысутнасьці ў Іраку акупацыйных войскаў. Справа Хусэйна ня можа захінуць сабой злачынствы амэрыканскіх вайскоўцаў супраць мірных іракцаў, у тым ліку ў дачыненні вязняў турмы Абу-Грэйб. Пакараньне дыктатара — калі яно адбудзецца — стане толькі эпизодам у крывавай драме, якую перажывае Ірак. Імёнаў дзясяткаў тысяч загіблых іракцаў, адрозна ад імені іх былога ўладара, ніхто ня ведае. У Іраку ёсьць сотні безыменных магілаў (некаторыя захаваліся з часу Хусэйна). Тысячы людзей забіваюць без суду і сьледства, выкрадаюць і катуюць. Неабыякавы факт: большасьць іракцаў забілі не інтэрвэнты, а самі іракцы. І за гэта таксама нясе адказнасьць Садам Хусейн, хоць ён і называе сябе патрыётам Іраку. Бо грамадзянскія войны на пустым месцы, зь нічога, не ўзьнікаюць.

Публічны (хоць і з прэўнымі абмежаваньнямі зь меркаваньняў бясьпекі) суд над Хусэйнам — насамрэч апошні прывілей дыктатара. Яго не расстралялі недзе на задворках, як мужа й жонку Чаўшэску. Не атруцілі, як гэта прынята ва ўсходніх дэспатыях, ня выразалі ўсю ягоную сям’ю, ня зьнішчылі ягонага роднага Тыкрыту. Яго не пазбавілі слова, магчымасьці

абараняцца і, галоўнае, веданьня, што яго чакае і чаму.

Публічнасьць — галоўны сэнс працэсу над Хусэйнам.

У Беларусі толькі сёлета былі пакараныя сьмерцю шэсьць чалавек. Мы ня ведаем, што гэта за людзі і за што дакладна кожнаму зь іх былі вынесеныя прысуды. Без усялякіх сумневаў, яны асуджаныя за свае злачынствы ў поўнай адпаведнасьці з законам. Але суды над імі калі й былі фармальна публічныя, дык ня выклікалі ніякага грамадзкага рэзанансу. Сама тэма сьмяротнага пакараньня сьмерцю ў Беларусі не дыскутуецца. І менавіта адсутнасьць галоснасьці ў гэтай сфэры ў адсутнасьці грамадзкай дыскусіі на гэтую тэму ставіць яе ў адзін шэраг з усходнімі дэспатыямі.

У нас, дзякаваць Богу, пакуль не дайшло да палітычна матываваных сьмяротных прысудаў. Але ўжо дзейнічае «антытэрарыстычны» артыкул карнага кодэксу, які прадугледжвае «вышэйшую меру». Ёй пагражалі нядаўна сябрам незарэгістраваных моладзевых арганізацыяў у «справе» Паўла Красоўскага. Суд хуткі й няправы, зачыненымі дзвярыма, становіцца будзённай практыкай, як у гітлераўскай Нямецчыне ці ў сталінскім СССР. Сталіну зноў ставяць помнікі, а мільёны ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў абвяшчаюцца «няяснымі» — расстраляных НКВД у Курапатах залічваюць у «ахвяры Другой сусьветнай вайны».

Напэўна, некалі за гэта будуць судзіць, як і за адмаўленьне факту галакосту. Сёньня нам застаецца здалёк сачыць за трыбуналам над дыктатарам у Іраку.

Радасьць у Багдадзе (зьлева) і смутак у Тыкрыце, на радзіме Хусэйна, з нагоды вынясьня прысуду.

У справе віцебскіх выбухаў ужо ні падазраваных, ні затрыманых

«На сёння ў справе двух выбухаў у Віцебску няма ні падазраваных, ні затрыманых. Ёсць фігуранты, якія, паводле інфармацыі праваахоўных органаў, маюць дачыненне да гэтых злачынстваў», — паведаміў на прэс-канфэрэнцыі 3 лістапада намеснік Галоўнага ўпраўлення па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй МУС Уладзімер Ціхіня.

Ён кажа, у ходзе следства дадаюцца новыя версіі. Назваць іх прадстаўнік МУС адмовіўся, паведамляе БелаПАН.

Выбухі ў Віцебску адбыліся 14 і 22 верасня 2005 году. Тады пацярпела больш за 40 чалавек. Абурэнне праваабаронцаў выклікалі спробы прычпіць да тых

выбухаў актывістаў дэмакратычнай апазыцыі, у тым ліку Паўла Красоўскага.

«Народныя навіны
Віцебску»

У Менску адкрылася Ганаровае консульства Ісьляндыі

Ганаровае консульства Ісьляндыі адкрылася ў Менску. Гэта падзея ў значнай ступені паслужыць актывізацыі беларуска-ісьляндзкіх дачыненняў. Упэўненыя ў гэтым выказаў на прэзентацыі начальнік аддзела аналізу і плянавання консульскага ўпраўлення Міністэрства замежных спраў Беларусі Ігар Сякрэта. Ён лічыць, што Беларусь і Ісьляндія будуць пашыраць гандлёва-эканамічныя стасункі.

Дэпутат парламэнту Ісьляндыі Гуд'ен Оляфур Енсан падкрэсліў, што з адкры-

ццём Ганаровага консульства будуць умацоўвацца сувязі паміж дзяржавамі.

Ганаровы консул Ісьляндыі ў Беларусі, дырэктар фірмы «Санта-Імпэкс» зь Берасьця, якая імпартуе шмат рыбы, Аляксандар Машэнскі, адзначыў, што перспэктыўны кірунак развіцця сувязяў — рыбная прамысловасць.

Паводле БелТА

На Хэлоўін у спальным раёне Менску падпалілі царкву

Афіцыйны сайт Менгарвыканкаму паведаміў, што ў ноч сьвята Ўсіх сьвятых у сталіцы сатаністы паспрабавалі ўчыніць пажар у царкве Перамянення Гасподняга на праспэктзе газеты «Праўда» ў мікрараёне Паўднёвы Запад. Міліцыя шукае, хто падпальваў.

Вялікага агню не было,

толькі закураная столь першага паверху.

Эканоміка Балтыі імкліва расьце

Эканоміка Літвы сёлета вырасьце на 8%, прагназуе цэнтральны банк Літвы. Для параўнання, рост польскай эканомікі сёлета чакаецца на адзнацы 5%.

Эканамістка Сусьветнага банку Паўліна Голда расказала, што эканомікі прыбалтыйскіх краін: Літвы, Латвіі й Эстоніі — ужо колькі гадоў запар паказваюць высокі рост. Гэта звязана з высокім унутраным спажывецкім і інвэстыцыйным попытам. Аднак вялікі ўнутраны попыт адбіваецца і на інфляцыі. Яна на сёння складае 3,9% у пераліку на год. Эканамістка таксама сказала, што рост заробкаў у прыбалтыйскіх дзяржавах апошнім часам складаў 10% штоквартальна.

Паводле gazeta.pl

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Першы сьнег на Віцебшчыне.

Ці стане Беларусь старшынёю Цэнтральнай эўрапейскай ініцыятывы ў 2007 годзе?

Паводле графіку старшынства, Беларусь тое мусіць. Піша Карэн Акапаў.

Да старшынства ў Цэнтральна-эўрапейскай ініцыятыве (ЦЭІ) апошнім часам сталі прыцягвацца краіны, якія дагэтуль ніколі не ўзначальвалі арганізацыі. Яшчэ ў 2004 г. кіраўнікі дзяржаваў ЦЭІ прынялі графік старшынства сваіх краінаў да 2012 г. Паводле яго, у 2007 г. ЦЭІ мусіць узначаліць Беларусь.

Старшынства ў міжнароднай арганізацыі — гэта прызнанне за краінай ейнага актыўнага ўдзелу і асабістага ўнёску ў шматбаковае супрацоўніцтва. Перадусім краіна, на якую ўскладаюцца абавязкі старшынства, мусіць на практыцы быць прыхільнай тым каштоўнасцям, якімі ў сваёй працы кіруюцца арганізацыя. Падмуркам старшынства ў міжнароднай арганізацыі служаць ня толькі чаканні адпаведнага арганізацыйнага ўзроўню краіны, але й вера ў яе дыпламатычныя здольнасці. Ускладзеныя лідэрскае функцыі вымагаюць ад краіны таксама аказанне кваліфікаванай экспертнай дапамогі пры вылучэнні і фармуляванні агульных праблемаў, пошуку кампрамісных рашэнняў.

У сучаснай замежнапалітычнай дзейнасці ЭЗ менавіта эканамічныя і палітычныя праблемы краінаў гэтага рэгіёну, а таксама пытанні барацьбы з не легальнай міграцыяй, гандлем жанчынамі, наркатрафікам выклікаюць найбольшую занепакоенасць Брусэлю.

Месяца ЦЭІ ў вырашэнні гэтай задачы выяўляецца праз дамоўленасці аб супрацоўцы агульнай праграмы з ЭЗ, супрацоўніцтва ў палітычным вымярэнні са структурамі Рады Эўропы і АБСЭ, каардынацыі дзеянняў зь іншымі субрэгіянальнымі структурамі кантыненту, рэалізацыі шматлікіх супольных праектаў з Эўрапейскім банкам рэканструкцыі і развіцця (ЭБРР). Адкрытая магчымасць узяць на сябе адказную ролю лідэра адной з эўрапейскіх структураў — надзвычай важнае досвед для краінаў постсавецкага

Карэн Акапаў —

дыпламат, у мінулым супрацоўнік Міністэрства замежных справаў.

абшару. Для Беларусі стаць лідэрам у ЦЭІ — унікальны шанец адкрыта пра-дэманстраваць свой дагэтуль не раскрыты патэнцыял ва ўсіх кірунках дзейнасці арганізацыі. Бо на штогадовага старшыню ўскладаюцца абавязкі арганізацыі і правядзення буйных мерапрыемстваў: нарада міністраў замежных справаў, сустрэча кіраўнікоў урадаў, правядзеныя эканамічнага форуму краінаў Цэнтральнай і ўсходняй Эўропы. Аднак ва ўмовах сённяшняй палітычнай сытуацыі зусім ня штучным выглядае пытанне аб тым, а ці спрадуе зацьверджаны кіраўнікамі эўрапейскіх урадаў плян старшынства Беларусі ў ЦЭІ.

За апошні год аўтарытэт Беларусі быў падарваны з прычыны непрызнання міжнароднай дэмакратычнай супольнасцю вынікаў сакавіцкіх выбараў. Арганізацыя, ход і атмасфера, у якой праходзілі выбары, выклікалі хвало адкрытай крытыкі з боку шматлікіх краінаў, у тым ліку суседзяў, і міжнародных арганізацыяў. З прычыны пераследу незалежнага рабочага руху краіна апынулася пад непасрэднай пагрозай увядзення эканамічных санкцыяў з боку ЭЗ.

Акрамя Малдовы, крытычныя заявы ЭЗ на адрас беларускага рэжыму падтрымалі ўсе дзяржавы, што ўваходзяць у склад ЦЭІ.

У гэтым кантэксце звяртае на сябе ўвагу заклік да Беларусі паважаць нават не *эўрапейскія* каштоўнасці і стандарты, а наўпрост *міжнародныя*, пільнавацца якіх Беларусь забавязалася, далучыўшыся да шэрагу адпаведных канвенцыяў ААН і дакументаў АБСЭ.

Адметна, што падчас таго ж паседжання міністры дзяржаваў-сяброў ЦЭІ таксама зазначылі, што «чакаюць ад Беларусі актыўнасці ў рэгіянальным супрацоўніцтве дзеля пашырэння свайго ўдзелу ў працэсах эўрапейскай інтэграцыі». Наяўнасць падобнай фармулёўкі ў канчатковым дакумэнце міністраў сьведчыць толькі пра тое, што ўзровень супрацы беларускага боку ў рабоце эўрапейскай структуры, дзе яна ёсць паўнаважным сябрам, зусім не дастатковы.

Унясенне падобных фармулёвак у афіцыйны дакумент такога ўзроўню ёсць выразным сыгналам таго, што надыход беларускай чаргі старшынства ў

ЦЭІ можа самым сур'езным чынам быць пастаўлены пад сумнеў.

Відавочна, што супольнага выступу дзвюх краінаў будзе дастаткова, каб забяхваць прыняцце рашэння пра скасаванне графіку старшынства, бо ў ЦЭІ дзейнічае правіла кансэнсусу мінус адзін. Але, калі ўлічыць высокую імавернасць таго, што міністры замежных справаў і кіраўнікі ўрадаў астатніх 15 краінаў могуць зрабіць «усё ад іх залежнае», каб не прыехаць у Менск на свае штогадовыя нарады ЦЭІ, то такая дыпламатычная перамога можа стацца вялікаю паразаю.

Безь перабольшвання можна сказаць, што ў сярэдзіне лістапада 2006 году падчас сустрэчы кіраўнікоў урадаў краінаў Цэнтральна-эўрапейскай ініцыятывы ў Тыране ў міжнародным жыцці Беларусі можа адбыцца значная падзея. Але ці гэта будзе станоўча для сучаснай Беларусі? Адказу на гэтае пытанне засталася чакаць ня доўга.

Цэнтральная эўрапейская ініцыятыва

рэгіянальны форум супрацоўніцтва і кансультацыяў паміж дзяржавамі-сябрамі. У склад ЦЭІ ўваходзяць 17 краінаў: Альбанія, Аўстрыя, Беларусь, Боснія і Герцагавіна, Баўгарыя, Харватыя, Чэская Рэспубліка, Вугоршчына, Італія, Македонія, Малдова, Польшча, Румынія, Славакія, Славенія, Сэрбія, Чарнагорыя, Украіна.

Па больш дэтальную інфармацыю пра жыццё Эўропы звяртайцеся да ўэб-бачынаў <http://www.belarus-europe.info/> і www.belarus-europe.info.

Тэлепраграма «Акно ў Эўропу» транслюецца на канале RTV і праз кабэльнае тэлебачанне штодня дзелю а 17-й з паўторам у панядзелак (а 5.00), аўторак (12.00), чацьвер (5.00) і суботу (2.00).

Штотыднёвая радыёпраграма «Акно ў Эўропу» транслюецца на частотах AM і FM, праз спадарожнік і ў Сеціве а 8-й рانیцы (AM: 612 kHz, спадарожнік: 11013 Mhz, Сеціва: <http://www.belradio.fm/>, www.belradio.fm/, FM: 103.4 а 5.40).

Гэтыя праграмы фінансуюцца Эўракамісіяй.

Пабачыць сьвет Збор твораў Сыса

28 кастрычніка на сьвяце паэзіі ў Гарошкаве паэт Міхась Скобла прызнаўся, што падрыхтаваў да друку кніжку выбранага Анатоля Сыса. Гэта ня будзе Поўным зборам твораў, але паэзія ўвойдзе ў яго ўся.

«Гэтая кніга мелася выйсьці яшчэ два гады таму, менавіта тады я пачаў над ёй працу, — кажа М.Скобла. — Але з шэрагу прычын зрабіць тады яе не атрымалася. Затое цяпер ізноў зьявілася магчымасьць выдаць зборнік, знайшліся адпаведныя фінансавыя сродкі. Апошнія два тыдні цэлыя дні я праводжу ў Нацыянальнай бібліятэцы, каб у кнігу ўвайшлі ўсе вядомыя Сысовы вер-

шы».

Кніга будзе мець назву «Лён», як хацеў яе яшчэ пры жыцьці назваць сам Сыс. Будучь зьмешчаныя і некаторыя артыкулы Сыса й гутаркі зь ім, а таксама трыццаць Анатольевых здымкаў, якія раней нідзе не друкаваліся».

Мастацкім афармленьнем кнігі займаецца графік Уладзімер Вішнеўскі. Выдаваць кнігу мае «Беларускі кнігазбор». Чамусьці не ў «залатой» сэрыі. Але Міхась Скобла пэўны, што неўзабаве выбранае Сыса зьявіцца і ў ёй. Кніжка будзе мець 320 старонак. Макет кнігі ўжо здалі ў друк.

Зьміцер Панкавец

«Газу няма ў нас, але бульба ё, але торф ё»

Што прыцягнула ўвагу на фэсьце «Хіп-хоп-вакацыі»? Тое, што гэты экзатычны фэст, па-першае, беларускі, а па-другое — першы.

Народу ў невялікім мяшканьні было малавата, сотні чалавек не было — таму каторы ўжо раз хацелася запытацца: дзе мой, абяцаны кожнаму зь першай сотні пакупнікоў білетаў, дыск? Арганізатарам гэтага фэсту выступіла Беларускае музычная альтэрнатыва, ды адразу відаць было, што гэта праект няшчодрага спонсара, бо больш за палову гуртоў наагул не зьявіліся. А можа, іх запрасілі якраз у якасьці глядачоў? Але ня ўсё так кепска, бо прысутныя выканаўцы мелі сапраўдны запал ды вымусілі нашу па-скандынаўску стрыманую публіку ўстаць з дэрмантынавых канап і падцягнуцца да сцэны.

Добранька ўчуць, пра што чытаюць, было няпроста праз кепскую акустыку. Беларуска хопэры, як і расейскія калегі, хорам незадаволеныя «шэрымі тварамі» вакол сябе (*Sila Slova*). Але затое наркотыкі і ахвяры перададу — ня наша тэма. Можна сказаць, што расейскіх рэпэраў аб'ядноўвае «вуліца», зь якой яны «прышлі», а прысутных беларускіх — бел. мова.

Сярод выканаўцаў парадаваў Гудвін нэрвовым, але прафэсійным рухам і якім-нікім знаёмствам з клясыкамі: словы «каб ня ўмёрлі» ці «на прастор, на шырокі прастор» маюць сыгналнае значэньне, і патрыёт, калі іх чуе, устае ды кладзе руку на сэрца.

Думаю, што расейскага рэпэра, цыгавальніка зь Бялінскага, закідалі б шапкамі.

Надзённыя праблемы не апынуліся па-за ўвагай прысутных: выканаўца Sheakespeare-MC прачытаў тэкст з прыпевам «газу няма ў нас, газу няма, але бульба ё, але торф ё» — і зарабіў шалёныя авацыі. А пасья былі неаб'яўленыя брэйк-дансэры, а потым украінцы «Эпіцэнтар уніі» — іх было тры чалавекі, больш пра іх сказаць цяжка празь неразборлівую манеру чытаньня.

Апагеем імпрэзы стаў

выступ «Чырвоным па белым», які хутка ператварыўся ў скіт, і трэба была чуць, зь якім задавальненьнем усе скандалі рыфму ramidoraff — f**k off. Фаннаграмка сабе грала, удзельнікі «Чпб» чыталі сабе, хто ведаў словы — падпяваў, а хто ня ведаў — проста махаў рукамі. Я думаю, гэта быў катарсіс. І гадзіннік прабіў дзвягую, ды зьявіўся адміністратар, які сказаў: «Чаму так мала выпілі ў нашым бары? Шоў скончана. Прыходзьце зноў».

Ганна Лапіцкая

Беларускі

андэграўнд

Канцэрты «Беларускі андэграўнд» у Варшаве — гэта рэгулярная імпрэза, арганізатарам якой сёмы год запар выступае Беларускае аб'яднаньне студэнтаў у Варшаве. Гэта выключная магчымасьць пазнаёміцца з арыгінальнай і непакорнай творчасцю вядомых артыстаў.

Першы дзень — ЭТНА — 17 лістапада 2006; 21.00
Кавярня «Культуральная» — Палац культуры і навукі, уваход з боку Драматычнага тэатру. Пляц Дэфілядаў, 1
Тройца (Беларусь)
Yerba Mater (Польшча)

Другі дзень — РОК/ХІП-ХОП — 18 лістапада 2006; 20.00
Цэнтральны дом культуры — вул. Буракоўская, 12
Чырвоным па белым (Беларусь)
Тав. Маўзэр (Беларусь)
Neuro Dubel (Беларусь)
Alians (Польшча)

Кантакт з арганізатарамі праз basvascrew@o2.pl
Мерапрыемства арганізаванае са сродкаў Міністэрства замежных справаў Польшчы ў рамках праекту «Замежная дапамога ў імя развіцьця міжнароднага супрацоўніцтва — Беларусь 2006».

Адзін год у даносах

Гісторык Аляксандар Гужалоўскі прааналізаваў лісты беларусаў у ЦК КПБ за 1951 год.

Кажуць, у савецкі час надкуль у Маскву не прыходзіла столькі ананімак, як зь Беларусі. Гнеў Андрэава выклікала ананімка на старшыню КДБ Беларусі. Калі разабраліся, выявілася, што яе напісаў ягонны намеснік...

Кніга «...Міласьці Вашай просім», укладзеная і адкамэнтаваная Аляксандрам Гужалоўскім, уяўляе сабою зборнік заяваў, скаргаў і іншых формаў зваротаў грамадзянаў Беларусі да вышэйшых партыйных уладаў на працягу 1951 г. У зборніку — толькі звароты ў ЦК КПБ. Паводле словаў аўтара, гэта дзясятая частка ад усіх зваротаў, а былі ж яшчэ скаргі ў «органы», саветы і непасрэднаму кіраўніцтву.

А.Гужалоўскі ставіў перад сабою мэту — падштурхнуць да рэканструаваньня пакуль малавывучанага штодзённага жыцця БССР у паваяенны час. Апублікаваныя ў кнізе звесткі былі сакрэтамі для грамадзкасці да пачатку 90-х.

Раздзелы прысьвечаныя розным аспектам жыцця. Шэраг матэрыя-

лаў зборніку сьведчыць пра існаваньне прыгонай антысэміцкай палітыкі ў паваяенным СССР і, як наступства, нарастаньне ў савецкім грамадстве юдафобскіх настрояў. Татальнае калектывізацыя спустошаных вайною вёсак таксама давала нагоду для нараканьняў. Разгляджаныя ў зборніку й праблемы моладзі. Маладым «будаўнікам камунізму», трэба было забыцца на індывідуальнасьць і ўласныя жаданьні. Нялёгка было й жанчынам, якім даставалася цяжкая і некваліфікаваная праца і ў сельскай гаспадарцы, і ў прамысловасьці. Вялікую частку зваротаў складаюць просьбы аб вырашэньні асабістых пытаньняў: працаўладкаваньне, паліпшэньне жыллёвых умоваў, лячэньне, пэрс-

Секретарю ЦК КП(б)Б тов.Патоличеву
Патриотический долг обязывает меня, советского гражданина, сообщить Вам, тов. Секретарь, что в Белорусском Государственном Университете им.Ленина имеется некто С., который, работая начальником спецсектора, учился на стационаре в университете на филологическом факультете, окончил который в 1951 г., после чего рекомендован в аспирантуру. Как известно, С. на всем протяжении учебы путал свою национальную принадлежность. В одном случае он показывал себя за белоруса, в другом — за украинца, а на самом деле типичный Абрам, стремящийся всемерно нечестным путем пробраться к вершинам науки и присоединиться к разгромленным безродным космополитам, которые, по моему мнению, попадать в мир учёных не должны. Их нечестность во всем может только вредить трудовому народу. Прошу дать команду выгнать его из стен университета.

Знающий.

НАРБ. Ф. 4. Воп. 65. Спр. 89. Арк. 274.

Мінск
Цэнтральнаму камітэту партыі

Чаму гэта у Лепілі Віцібскай вобласці райкомавскім работнікам усе пазволілі і закрытай магазін пры райкомі і с калгасов усе біруць што ім патрэбна. Колі гэтаму вы паложылі канец. Ведь уже стали свиной самых жирных браць. 21 октября завсеххозоздела райкома прывёз сабе ночью в 10 часов на ЗИСу агромную чі свіньню чі кабана с калгаса або с выставцы прамі пудов на 12 (...) Мы просім отобраць гэту народную свіньню калгасныі слёзы мы хлеба невідзім а Г. наев толстое брюхо з нашіх мазолей. Разбярце гэта паскарэе а то ен яё зарэжэ і сажрэць (...).

27 октября 1951 г.

Лепіль

нальная пэнсія і г. д.

Другая па значнасьці частка зваротаў — даносы на начальства, калегаў, сяброў і сваякоў. Вінавацілі ў адсутнасьці бальшавіцкай пільнасьці, махлярствах, крадзяжах і амаральных паводзінах.

Тагачасная практыка змусала ўлады рэагаваць на кожную скаргу ды «прымаць меры». Каліскарга мела празмернакрытычны, ці «шкодніцкі» характар, яе аўтарам (найчасцей ананімным) пачыналі цікавіцца адпаведныя структуры. Такая практыка, асабліва што да скаргаў на кіраўнікоў, мацвала саму ўладу, даючы магчымасьць «чысьціць шэрагі», трымаючы ўсіх у пастаянным страху.

Кожны ліст суправаджаецца сысьліым вынікам разгляду — калі, вядома, у архівах захаваліся пра гэта звесткі.

Кніга выйшла сысьлілым накладам, хоць праца над ёй заняла аж два гады. Кніга вартая разумнага чытача, які імкнецца разабрацца, «чаму мы такія».

Сямён Печанко

«...Міласьці Вашай просім», альбо Адзін год у навейшай гісторыі Беларусі, адлюстраваны ў лістах, заявах, скаргах і іншых формах звароту грамадзян. Зборнік дакумэнтаў / Укл. А. Гужалоўскі — Менск, 2006 — 280 с. Накл. 200 ас.

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малам Сітне, на поўначы Полаччыны.

Беларус паміж самагубствам

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

У Пскоўскай вобласці Расеі — пяць кілямэтраў ад Сітна — днямі абвесьцілі надзвычайнае становішча. Эпідэмія таксычнага гепатыту. Калі па-простаму, люд дзясяткамі мрэ ад новага, надзвычай пякучага «максімі». У мінулы чацьвер вечаровыя навіны «Первога канала» (у Сітна ідзе менавіта расейскі канал, не перакрыты кісялёўскім АНТ) пачаліся з гэтага рэпартажу. У кадры шэрагі каністраў з тэхнічным сьпірта-шклоачышчальнікам і знаёмай этыкеткай. Адрозьнічы суседзяў: «Максіму» па тэлеку паказваюць». «Хімікі» некалькі хвілінаў моўчкі глядзяць, як курчацца на ложках у пскоўскіх шпітальных атручаны алькаголем, а потым пачынаюць згадваць: «Чуеш, а сёньня ж і праўда Юрка травануўся, за жылот трымаўся, ледзь у ватоўку залез!..» «А там бачыў, хтось ганак зарыгаў!..» — «Гэта ж адтуль, з Пскоўшчыны. Да нас вязуць, халера!..»

Навіна разляцелася па вёсцы імгненна.

Падумалася: ну хоць гэтыя выходныя абыдзца бяз п'янікі.

Але калі тым жа вечарам аб 11-й у дзьверы пашкробя і на карачках запоўз нейкі пчасьлівы босы вясковец, зрабілася зразумела, што Сітна ніякім таксычным гепатытам не напалохаць.

Ўік-энд быў ударны: апроч бяссоннае ночы з пятніцы на суботу і трох каністраў «максімі», сканфіскаваных майстрычай у інтэрнаце ў нядзелю, паўз усю Лясную вуліцу на выходных былі шырока раскіданыя чыесьці сарочки, нагавіцы, цяльняшкі ды шкарпэткі; двох «хімікаў» эвакуавалі ў камэндатуру, да паўсьмерці ўцілася ды застудзілася, лежачы на зямлі, 70-гадовая бабуля, а леспрамгасаўскі кранаўшчык адправіў у рэанімацыю знаёмага субтэльніка-лесніка.

«Чаму вы гэта п'яце?! — жахаюся, прытрымліваючы аднаго з «готовых» рабочых па дарозе да вахтоўкі. — Што, памерці так хочацца?» «А мы не баімся!» — нечакана выпростаецца й выпінае грудзі той.

П'яны беларус, які не баіцца памерці: стоеная мужнасьць ці адчайнае вычварэньне?

Падобная ж гісторыя пару тыдняў таму адбылася ў Алешчы з сухотамі. Там аб'явіўся хлопец, што ўцёк з сухотнага шпіталю ў Багушэўску.

Бадзяўся, кашляў па ўсёй вёсцы. Пасля тэлефанаваньня растрывожанай жыхаркі прыехалі полацкія мэдыкі і схпіліся за галаву. Толькі за дзень па хатах знайшлі тры асяродкі заражэньня; адправілі некалькіх алешчынцаў у Полацк на анализы, а таксама загадалі шчыльна забіць дошкамі студню ля эстакады й тэрмінова закапаць, ды паглыбей, агульныя вёдры ды

ХРОНІКА

Суд Дашкевіча

31 кастрычніка каля суду затрыманьня моладзевыя актывісты **Яўген Скрабутан**, **Зьміцер Хведарук**, **Клюеў**. Іх завезьлі ў Маскоўскі РАУС, зьнялі адбіткі пальцаў, сфільмавалі на відэа і перапісалі пашпартныя зьвесткі, а пасля адпусьцілі. Падчас сьвяткаваньня юбілею Белдзяржуніверсытэту ў Палацы спорту 31 кастрычніка байцы ПМСН затрымалі студэнта **А. Мігунцага** з 30 улёткамі пра суд над Дашкевічам. 1 лістапада абвешчаны прысуд **Зьмітру Дашкевічу**: 1,5 году каленіі агульнага рэжыму. У гэты ж дзень на Кастрычніцкай плошчы ў Менску адбылася акцыя «Вызваліць Дашкевіча», жорстка разаганая АМАПам: затрымалі **Юлію Балонкіну**, **Сяргея Гумінскага**, **Аляксандру Яначку**, **Антоні Ліпеня**, **Дар'ю Ільніч**, **Алену Ігнацьеву**, **З. Хведарука**, **Вольгу Жураўлёву**, **Уладзімера Сяргеева**, **Зьмітра Ясевича**, **Глеба Сандраса**, **Крысьціну Шацікаву**. Моладзевую актывістку **А. Яначку** пры затрыманьні амонавец, зь яе словаў, ударыў у твар. 10 затрыманых адпусьцілі з пастарунку. Затрыманую журналістку радыё «Свабода» **Любоў Лунёву** высадзілі з аўтобуса па дарозе ў пастарунак, ля Опэры. 2 лістапада двух удзельнікаў акцыі асудзілі: **Г. Сандрас** дастаў 2 базавыя велічыні штрафу, **З. Хведарук** — 3 сутак арышту. 2 лістапада «Міжнародная амністыя» прызнала Дашкевіча вязнем сумленьня.

Польскія справы

31 кастрычніка міліцыянт у цывільным марна

спрабавалі патрапіць у пустую кватэру **Анджэя Лісоўскага**, актывіста непрызнанага ўладамі Саюзу палякаў у Беларусі. На Лісоўскага завялі крымінальную справу, абвінаваціўшы ў кантрабандзе наркатыкаў. 1 лістапада актывіста выклікалі на допыт, а ў ягонай кватэры зладзілі ператрус у пошуках наркатыкаў і канфіскавалі вопратку. 2 лістапада допыт паўтарыўся. Кіраўнічку Саюзу палякаў **Анжаліку Борыс** 2 лістапада дапыталі ў Гарадзенскай рэгіянальнай мытнай сьведкай у гэтай справе. 4 лістапада затрымалі актывіста арганізацыі **Мечыслава Яскевіча**: яго абвінавацілі ў бойцы на гарадзкім прыпынку. На актывіста распачалі крымінальную справу за хуліганства. 5—6 лістапада міліцыя пачала праверку дзейнасьці Саюзу палякаў паводле заявы мясцовага камітэту ў справах рэлігіяў і нацыянальнасьцяў: адбыліся допыты актывістаў у Ваўкавыску, Сапоцкіне, Індурцы.

«Новае жыцьцё»

1 лістапада невядомыя апаганілі будынак пратэстанцкай царквы «**Новае жыцьцё**», пакінуўшы абрэвіятуру НБП. 2 лістапада беларуская філія Нацыянал-большавіцкай партыі абвергла сваю датычнасьць да ўчынку. 4 лістапада Прэзыдыюм Вышэйшага гаспадарчага суду скасаваў усе папярэднія рашэньні наконт будынку царквы й паставіў разгледзець справу ад самага пачатку.

27 кастрычніка

Супрацоўнікі КДБ наведлі БДУ і правялі гу-

тарку з студэнтам **Сяргеем Карповічам**, сябрам «Моладзі БНФ».

31 кастрычніка

Стала вядома, што 23 кастрычніка **ГА «ЗБСБ «Бацькаўшчына»** атрымала ліст ад камунальнага прадпрыемства «Менская спадчына»: з арганізацыяй хочучь скасаваць дамову арэнды праз суд. Між тым, паводле пастановы Саўміну, памяшканьне выдзялялася на 25 гадоў, і мінулыя 13 гадоў «Бацькаўшчына» спраўна плаціла за арэнду.

Палітвязень **Аляксандар Казулін** быў шпіталізаваны падчас галадоўкі, але выпісаны з санчасткі на ўласную просьбу. Адваката **Ігара Рынкевіча** да яго не пусьцілі: маўляў, гэта пагоршыць самачуцьце вязьня. Аднак пусьцілі прадстаўніка АБСЭ **Оке Пэтэрсана**.

Аб'яднаньню вэтэранаў вайны ў Аўганістане, офіс якога месціцца ў Жодзіне, адмовілі ў памяшканьні для юрыдычнага адрасу.

Супрацоўнікі КДБ наведлі Менскі прафэсійна-тэхнічны каледж электронікі і правялі гутарку з актывісткай «Моладзі БНФ» **Настасьсяй Александровіч**.

1 лістапада

Берасьцейскія сацыял-дэмакраты абвясцілі галадоўку калідарнасьці з кіраўніком партыі **Аляксандрам Казуліным**. Галадоўнікі маюць трымаць яе па чарзе. 2 лістапада да іх далучыліся прадстаўнікі Горадні. 3 лістапада акцыю падтры-

ды самаахвярнасьцю

кубкі, зь якіх пілі рабочыя.

Вядома, ніхто нічога закопчаць ды забіваць ня стаў. Амаль уся брыгада, за выняткам двух-трох «чысьцоляў», дагэтуль п'е з тых ведроў і кубкаў ваду забароненае студні. На папярэджаньні адказваюць зухавата: «Падумаеш, палачка Коха... У нас тут бярвяно шпальніку, бывае, з эстакады як лясьне!..»

Уражвальнае геройства.

Але ж як розьніцца яно ад таго выкліку, што кідаюць сьмерці прафсаюзная актывістка з Бабруйску Алена Захожая, калі месяц галадае за права зарэгістраваць пярвічную суполку на «Белшыне»; або Аляксандар Казулін, які дамагаецца разгляду беларускага пытаньня ў ААН; Павал Красоўскі, які працягвае змаганьне пасля пачварных абвінавачаньняў у тэрарызме й забойствах; вернікі «Новага Жыцьця», якіх аднаго пры адным адвозяць у рэанімацыю!

Беларускі супраціў за апошнія паўгоду абвастрыўся да самай мяжы жыцьця і сьмерці. Падобна, што столькі *гатоўых аддаць жыцьцё* ў Беларусі не было нават падчас апошняе вайны. Прычым адны лёгка, нават будзённа, зь нейкай д'ябальскай цягаю да самагубства, п'юць атруту ці ўдыхаюць сьмяротныя бацэлы, а іншыя з хрысьціянскай самаахвярнасьцю ў масавым парадку адмаўляюцца ад ежы ці пагарджаюць

Адны будзённа п'юць атруту, іншыя ў масавым парадку адмаўляюцца ад ежы — каб уратаваць ад павальнага суіцыду тых, першых.

пажыцьцёвымі турэмнымі кратамі — каб у канчатковым выніку ўратаваць ад павальнага суіцыду тых, першых.

Колькі разоў мы ўжо чулі, што правядыры рэжыму гатовыя насмерць біцца за гэтую ўладу. Цяпер мы бачым гатовых аддаць жыцьцё, каб іх спыніць. І бачым народ, для якога лягчэй памерці, чым жыць гэтак.

Набліжэньне чаканьняў і настройў да крытычнага роўню, да кульмінацыйнага піку «быць ці ня быць» — прадвесце галоўнае бітвы і духоўнага пералому ў беларускім грамадстве. Бо менавіта пытаньні жыцьця і сьмерці прыводзяць чалавека і нацыю да самых важных адкрыцьцяў. Пакаяньня. Адкушленьня. Веры ў Бога. «Ва ўладзе Госпада Ўладзькі брама сьмерці!» (Псалмы 67:21).

Толькі ў такім экзыстэнцыйна-памежным стане народ здольны ўсьведоміць, як Ісус Хрыстос аддаў жыцьцё за ўсіх і кожнага на крыжы — і толькі пасля выпрабаваньня ахвярнасьцю можа прыняць Ягоны бел-чырвоны-белы сыяг як сымбаль найвышэйшай любові. Бо «Няма любові большае за тую, калі хто пакладзе душу сваю за сяброў сваіх», сьцьвярджае Эвангелье паводле Яна 15:13.

Беларусы з усё большай прагаю асвойваюць гэтую навуку Збаўцы — як *аддаваць* сябе за іншых. А значыць, рыхтуюцца перамагаць сёньняшняю паўсюдную гатовасьць памерці нацыянальным абуджэньнем.

в.Малое Сітна

ХРОНІКА

мала **Вольга Мацвяюк** з Сацыялістычнай партыі Украіны.

У аэрапорце «Менск-2» пры адлёце ў Вену памежнікі правялі ўзмоцнены надгляд праваабаронцаў **Алега Волчака** і **Міраслава Кобасы**, дзеля чаго затрымалі вылет самалёта.

Гаспадарчы суд Менску пастанавіў канфіскаваць частку маёмасьці **ГА «Беларускі Хэльсынскі камітэт»** (кампутар і мэблю) на суму ў 225 тыс. руб. — у кошт штрафаў і фінансавых запазычанасьцяў. Адначасна ў Вярхоўным судзе зноў адкрылі ініцыяваную Мін'юстам справу пра закрыцьцё БХК.

2 лістапада

Вярхоўны суд адмовіўся разглядаць скаргу **АГП** на рашэньне ўправы юстыцыі Менаблвыканкаму пра ліквідацыю партыйнай суполкі ў Клецкім раёне: скаргі па такіх рашэньнях суду не падведасныя.

3 лістапада

У Магілёве затрымалі актывіста **ПБНФ Рыгора Кастусёва**, які меўся ехаць у Кіеў на канфэрэнцыю. Яго зьвінавацілі ў хуліганстве («мачыўся ў грамадзкім месцы») ды арыштавалі на 3 сутак.

У рэчыцкі аддзел дзяржпрадпрыемства «Белтэхінвэнтарызацыя» прыйшоў ліст зь менскага галаўнога офісу: з 18 лістапада спыніць кантракт з актывістам **ПБНФ Валер'ем Пуціцкім**.

Паседжаньня Вярхоўнага суду ў справе пры-

пыненьня **ПКБ** не адбылося, бо партыя выканала ўсе патрабаваньні Мін'юсту. Дата новага паседжаньня не прызначаная, але яно павінна адбыцца да 27 лістапада.

Наклад першага нумару незалежнай газеты **«Наш Магілёў»** канфіскаваны міліцыянтамі: рэдактар **Андрэя Дзьвігуна** затрымалі, заявіўшы, што ён падобны да рабаўніка.

У Вышэйшым гаспадарчым судзе пачаўся разгляд справы паводле пазову часопісу **«АРСНЕ»** да Міністэрства юстыцыі з нагоды прыпыненьня выхаду выданьня. Наступнае паседжаньне прызначанае на 8 лістапада.

4 лістапада

У Белаазёрску затрыманы актывіст **ПБНФ** дэпутат гарсавету **Юрась Губарэвіч**: яго абвінавацілі ў парушэньні правілаў дарожнага руху, за везьлі ў райцэнтар — Бярозу, а праз 9 гадзінаў выпусьцілі без тлумачэньняў, па дарозе «згубіўшы» пашпарт.

У Гомелі былога судзьдзю **Сяргея Ярашэвіча** прысудзілі да 2 гадоў папраўчых работаў за запіс у кнізе скаргаў і прапанаваў Рагачоўскага суду: ён параўнаў судзьдзю ўладзімера Саламейчука й Мікалая Рубісаву з судзьдзямі 1937 году, што было прызнана абразай іх.

У Берасьці затрыманы актывіст **АГП Сьцяпан Навасялян**, які меўся ехаць у Кіеў на апазыцыйную канфэрэнцыю: яму заявілі, што яго падазраюць, нібы ён збіраецца перавозіць ва Украіну рэчы, забароненыя да вывазу зь Беларусі.

Добрускае ДАІ затрымала аўтамабіль актывіста **ПКБ Валер'я Рыбчанкі**, дзе ехалі на канфэрэнцыю ў Кіеў таксама камуністы **Ўладзімер Сякерка**, **Сьвятлана Міхальчанка** й **Віктар Паўлаў**. Міліцыянты заявілі, што на машыне неадпаведныя нумары, але ў пастарунку машынай ніхто не займаўся. Апазыцыянэры зрабілі запіс у кнізе скаргаў і прапанаваў і адправіліся ва Украіну «на перакладных».

У Асіповічах затрымалі актывіста **АГП Уладзімера Белахвостава**, які меўся ехаць у Кіеў: яго вінавацілі, што можа нелегальна везьці боепрыпасы ці зброю. Пасля праверкі, празь некалькі гадзінаў, яго адпусьцілі з прабачэньнямі.

5 лістапада

У Нясвіжы падчас расклейкі «БРСМаўскіх» налэпак «Жыві веселей — стучы на дзудэй» затрымалі моладзевую актывістку **Насту Азарку**. Адміністрацыйны суд над ёй прызначаны на 8 лістапада.

6 лістапада

Недзяржаўная газета **«Віцебскі кур'ер»** другі раз цягам году зьмяніла адрас, бо ей раз адмовілі ў арэндзе.

Сваёкі праваабаронцы **Кацярыны Садоўскай** патрабуюць яе шпіталізацыі: 60-гадовая жанчына за 2 месяцы да затрыманьня мела анкалягічную апэрацыю.

Нефармат

Кангрэсы, як і мітынгі, мала прыдатныя дзеля выпрацоўкі моцных стратэгий. Піша **Аляксандар Класкоўскі**.

На канфэрэнцыі рэгіянальных кааліцыяў у Кіеве беларускія апазыцыянеры ўхвалілі стратэгію «два ў адным». То бок сумясыціць удзел у мясцовых выбарах з падрыхтоўкай да новага кангрэсу дэмакратыі.

Анатоль Лябедзька і Аляксандар Мілінкевіч абмяняліся рэвэрансамі. Былы кандыдат на прэзідэнта заявіў, што гатовы саступіць болей годнаму лідэру, калі такі знойдзецца. А кіраўнік АГП, каб не плявузгалі, што хоча выбіць крэсла з-пад Мілінкевіча, прапанаваў увогуле не выносіць на плянаваны форум пытаньня пра выбары старшын палітрады.

Карацей, абодва паказваюць, што для іх не праблема закілізаць амбіцыі. Але калі дзядзіць няма чаго, дык, прабачце, нашто той кангрэс? У чым будзе палягаць ягоная інтрыга?

На думку палітоляга Валера Карбалевіча, прыхільнікі гэтага форуму бачаць дзьве мэты. Па-першае, перафарматаваць кіроўныя органы кааліцыі. Каб права голасу мелі рэальныя, дзейныя структуры, а не фантомы. Па-другое, зрабіць болей сьціплым статус першай асобы. Бо паэтызаваны тытул «лідэра аб'яднаных дэмакратычных сілаў» шмат каму падаецца занадта гучным. Старшыня палітрады, лічаць яны, мусіць быць, калі хочаце, болей функцыянерам, чым правадыром.

Магчыма, названья пытаньні сапраўды муляюць. Але варта падкрэсьліць: гэта выключна ўнутраныя праблемы.

Дэмакратычна настроенай частцы грамадства — тым сотням тысяч людзей, якіх увесь час марачу далучыць да нейкага шырокага руху за перамены — ні холадна ні гарача ад зьмены фарматаў у вярхох структураванай апазыцыі. Бо ў выніку — уражаньне аднаго

бясконцага нефармату.

У першага кангрэсу была выразная, усім зразумелая звышзадача — сабраць сілы ў кулак, вылучыць наймацнейшую пэрсанальную альтэрнатыву Лукашэнку. Была мэта змагацца за перамогу на выбарах.

А што цяпер?

Вымалёўваецца нейкае міжпартыйнае мерапрыемства. Па-за гульнёй апынаецца трэці сэктар. Дый сярод партыйцаў, мяркуючы па ўсім, няма аднадушнасьці: на канфэрэнцыі ў Кіеве прыхільнікі кангрэсу перамаглі зусім не з разгромным лікам — 57:37.

Калі апазіцыйныя дзеячы адхрышчваюцца ад міжусобіцы, то, можа, яны разлічваюць займець канцэптуальны плён?

Але кангрэсы, як і мітынгі, мала прыдатныя дзеля выпрацоўкі моцных стратэгий. Калі за год нічога не напрацавалі, то ад разавога тлумнага мерапрыемства тым болей ня варта чакаць ідэйных прарываў.

Апазыцыйныя палітэхолягі канфідэнцыйна прызнаюцца: пры сёньняшняй стабільнасьці сыстэмы прапанаваць стратэгію перамогі немагчыма. Застаецца чакаць, калі спрацуюць вонкавыя чыннікі.

Сапраўдная кансалідацыя можа адбыцца (і так было падчас каляровых рэвалюцый), калі апазіцыйныя суб'екты адчуваюць пах перамогі.

Сёньня ў нашым грамадстве патыхае застоём — і ў афіцыйных вярхох, і ў процілеглым лягэры. Другі кангрэс дэмакратыі апырыры прайграе першаму паводле свайго ідэйнага зараду, сваёй энэргетыкі. Не ангажаваная ў партыйныя справы публіка наўрад ці палічыць яго падзеяй. А кааліцыя можа канчаткова распаўзыцца.

PHOTOBYMEDIA.NET

Жыхары сонечнага Таджыкістану 6 лістапада падоўжылі паўнамоцтвы дзейнага прэзідэнта Эмамалі Рахмонава (на ф зьлева). Аднак ён узяў на выбарах на 4% меней галасоў, чым дзейны кіраўнік Беларусі ў сакавіку. Паводле афіцыйных зьвестак, за Рахмонава прагаласавала 79% выбарцаў. На мінулых выбарах ён атрымаў 96% галасоў. Чаго ні зробіш дзеля міжнароднага прызнаньня.

«Советская Белоруссия» як орган апазыцыі

Back in the USSR — гэта ня толькі караоке гітоў 60-х, аднак таксама адраджэньне найлепшых савецкіх журналісцкіх традыцыяў. Піша Лёлік Ушкін.

Падпісная кампанія блізкая да апагею, і рэдактарам дзяржаўных выданняў, напрыклад, Паўлу Ізотавічу, сьлед ужо крэпка падумаць, як павялічыць хеўру падпісчыкаў.

Натуральна, можна надалей адточваць інструмэнтар адмінпрымусу: напрыклад, павесіць на Сулімаву калёнку аб хатніх жывёлах і забавязць падпісачца на «СБ» усіх сяброў клюбаў аматараў папугаяў.

Магчымы маркетынжавы крок: у кантэксьце росту ў краіне колькасьці наркаманаў запусьціць чутку, што перадавіцы Зьмітра Крата аб росьце дабрабыту, калі тры разы чытаць наадварот, выклікаюць эфэкт прыходу, роўны двум касякам «чуйкі».

Я, аднак, прапаную новы, эфэктны сродак, які хутка павялічыць колькасьць абанэнтаў дзяржаўных СМІ за кошт... апазыцыянэраў.

Натуральна, вы скажаце, што я — крэйзі. Апазыцыянэрам, якіх у нас, згадзецца, ня мала, «Саўбелка» патрэбная хіба што з мэтай вышталцонай помсты — хадзіць з органам адміністрацыі ў М-Ж.

Чытаць «Саўбелку», скажа вам лобы адмарозак, — тое ж самае, што ў свой час гартаць савецкую прэсу: газета нагадвае практычны дапаможнік для нэўротыкаў, якія лекуюцца сэансамі аўтатрэнінгу: усё нармальна... вось прэзыдэнт аптымізаваў штат Камітэту дзяржкантролю... усё нармальна... вось у Лагойскім раёне пабудавалі аграгарадок... я абсалютна спакойны...

Аднак трэба згадаць, што ў часы легендарных таных партвайнаў «Агдам» і «777» існаваў адмысловы код разуменьня афіцыйных

прагонаў.

Напрыклад, аб палітычным уплыве апаратчыка на канкрэтны момант судзілі з дыстанцыі, якую ён трымае ад генсека падчас нейкага пупэр-важнага рытуалу, кшталту працэдур маханьня рукамі на крамлёўскай трыбуне групе гімнастаў.

Калі «Правда» пісала аб тым, што спажываньне мяса выклікае рост крывянога ціску, усё прасякалі, што пляну па мясанарыхтоўках ізноў гамон і трэба бегчы запасацца кансэрвамі.

Найлепшыя традыцыі саўка павінны адрадзіцца на старонках прэзыдэнцкага рупару, павярнуўшы яму статус палітычна зубастага выдання!

Трэба проста распрацаваць код, з дапамогай якога трэба чытаць тэксты і глядзець фоткі на старонках «Саўбелкі».

Перш за ўсё неабходны слоўнік эзопавай мовы. Галоўную ролю мусяць адыграць звычайна дапаможна-нэўтральныя ў сказе прыслоўе і прыметнік. Напрыклад: лексычныя адзінкі «эфэктывна» (пераклад: з-пад палкі, па разнарадцы), «актыўна» (на паказуху), «аўтарытэтная» (адстойна) і, нарэшце, «стабільна» (дурань той, хто ў гэта паверыць).

Як будучь палітычна востра і прывабна для вуха апазыцыянэра гучаць фрагмэнты нудных артыкулаў «СБ»: «Працягваецца актыўны рост аграгарадкоў», «Аўтарытэтная сярод моладзі бээрэсэмавец», «Расся — Беларусь: час супрацоўнічаць стабільна!».

Зачытайце пераклад любому бацькафобу, і ягона першай рэакцыяй, гарантую, будзе: «Дзе можна падпісачца на Саўбелку?»

Ліст мінулага да даўномінулага часу

Шаноўны спадару Садоўскі!

Магу сабе толькі ўявіць, як смяюцца цяпер сп.Прыкладнік (з мяне) і сп.Мартынаў (з Вас), чытаючы нашу бясконцую апо-весьць пра тое, як пасварыліся П.В. і А.Я. Але жанр ёсць жанр. І калі Вас прарвала, мне трэба адказваць. Хоць крыўдна: гэты час можна было б патраціць на артыкул пра Ўладзімера Дубоўку, які я даўно абяцаў «НН».

Пастараюся быць вельмім і сказаць ня болей за адно грубіянства на ўвесь тэкст.

Зь яго і пачну.

Спадару Садоўскі, дасьледнік адрозьніваецца ад папугая зусім ня колькасьцю вивучаных моваў, а перадусім жаданнем паглыбіцца ў першакрыніцу і спасцігнуць ісьціну. Я абавязкова чытаю тую кнігі, якія мне рэкамэндуюць апанэнты, а не прыслухоўваюся да тэлефоннага меркаваньня невядомых добразначліўцаў—бібліёграфу. Нагадаю, што ў папярэдняй рэпліцы нашага дыялёгу, баронячы гонар нябожчыка расейскага паэта М.Някрасава, я адаслаў Вас да тэксту ўспамінаў былога чыноўніка ў адмысловых даручэньнях канцылярыі Віленскага генэрал-губэрнатора, затым — Менскага губэрнатора Івана Акімавіча Нікоціна. Дарма Вы не схадзілі ў бібліятэку.

Адкрыўшы часопіс «Русская Старина» за 1904 г. (т.119, с.317), Вы б прачыталі надзвычай цікавае прызнаньне сп.Нікоціна:

«На маё найвялікшае здзіўленьне я прачытаў быў у «Новом Времени», што гэты экспромт, зьлітаваны ў адно з маімі словамі, сказанымі два гады перад тым у Вільні за абедом паверачных камісіяў (маюцца наўвеце першыя восем радкоў вершу «Заздравный кубок поднимаю...». — **А.Ф.**) прыпісваецца паэту Някрасаву, якога нават западозрылі ў хлусьлівасьці пачуцьцяў. Маю сьмеласьць запэўніць невядомага мне аўтара, які ўхваліў вершы, што расейскі наш паэт тут быў ні пры чым; за годнасьць маіх вершаў я не стаю, але за шчырасць пачуцьцяў, што ў іх выказваліся, — магу заручыцца. Шкада, што такім чынам пішучца ў нас праўдзівыя апаведы пра нашых выдатных расейскіх дзеячоў».

Вышэй Нікоцін падае тэкст таго самага экспромту, які з падачы А.Суворына і фігураваў далей у гісторыі пад імем «мураўёўскае

оды». Спадзяюся, асабістае прызнаньне аўтара трохі больш важнае, чым атрыманая па тэлефоне спасылка на работу Барыса Бухштаба, які таксама, як і ўсе мы, іншы раз быў не застрахаваны ад памылак. Што ж датычыць фальшывых нот і гукаў, якіх меў наўвеце Някрасаў, дык тут усё проста: гаворка вядзецца пра ягоны верш у гонар селяніна Восіпа Камісарова, які ўратаваў жыцьцём імператара Аляксандра Вызваліцеля ад кілера-шызафрэніка Дзьмітрыя Каракозава.

Я ня ведаю, чаму Вы не прыслухаліся да маёй парады і не звярнуліся да тэксту ўспамінаў Нікоціна. У Вас не ставала часу, жаданьня, здароўе не дазваляла — гэта ўжо ня важна. Важна іншае.

У сваёй рэпліцы Вы спамынулі цяпер ужо ня толькі Някрасава, як уяўнага аўтара «мураўёўскае оды», але і Пушкіна зь Цютчавым — як песняроў імперскае Расеі. Калі вы думаеце, што я ня ведаю гэтых фактаў іхняе біяграфіі, дык магу Вас заспакоіць — ведаю! Больш за тое! Я ведаю факты біяграфіяў іншых вялікіх паэтаў. Напрыклад, я ведаю, што Максім Танк апяваў забойцу сотню беларускіх паэтаў Сталіна, Наталья Арсеньева супрацоўнічала з ГПУ—НКВД пад псеўданімам «Казьбіч», а подпіс Быкава таямнічым чынам трапіў пад калектыўны ліст, які асуджаў Салжыціна. Але з усіх гэных фактаў сеньня не вынікае нічагуткі, дарагі Пётар Вінцэнтавіч. Сеньня гэта толькі прадмет для навуковых спрэчак, інтэрпрэтацыяў, біяграфічных опусаў — а зусім не для палітычных памфлетаў. Нябожчыкі геніі не вінаватыя ў тым, што жылі ў канкрэтны час і ў канкрэтных краінах. Можна, дамо ім мажлівасьць спакойна спаць у зямлі, а самі будзем чытаць іхныя творы? Культурныя людзі зазвычай робяць так — памятаючы пра ўсё астатняе.

У першым з сваіх тэкстаў Вы нагадваеце мне пра маю адказнасьць за 1994 год. І пра гэта памятаю. Больш за тое, акурат пра гэта мне чамусьці даўно не нагадаваў іншыя вельмі годныя людзі: Валянцін Голубеў, Віталь Скалабан, Станіслаў Шушкевіч і Валянціна Трыгубовіч, Ніл Гілевіч і Міхась Скобла, Юры Хадыка і Вінцук Вячорка, Адам Мальдзіс, Сямён Букчын і Валер

Булгакаў, Вольга Іпатава і цяпер нябожчык Іван Брыль. Наўмысна пералічваю розных людзей — аднак тых, у чый прыхільнасьці да дэмакратычных каштоўнасьцяў і павазе да беларускай культуры ў Вас ня можа быць сумневаў. У кожнага зь іх ёсць безьліч пытанняў да мяне, у тым ліку і пра мараль, — але зусім не з нагоды 1994 году. І ці ведаеце чаго? Бо яны ПАМЯТАЮЦЬ, што я пра гэта ПАМЯТАЮ. І ведаю меру сваёй адказнасьці. І з 1995 году ня толькі хаджу на дыпляматычны прыём, але і імкнуся максымальна магчымае зрабіць для сваёй краіны і свайго народу, каб дапамагчы і людзям, і культуры, і выправіць маю ранейшую памылку. Памылку, дарэчы, я прызнаў прынародна — першым і ці не адзіным з чальцоў першага перадавыбарнага штабу Аляксандра Лукашэнка, у 1996 годзе, у газэце «Народная воля». І зважаючы на ўсе мае супярэчнасьці зь Язэпам Сярэдзічам, я дагэтуль удзячны яму за тое, што змог гэта зрабіць яшчэ да рэфэрэндуму.

Вы апыраджаеце мае спробы апраўдацца тым, што, маўляю, час мінуў, Фядута зьмяніў сваю пазыцыю і г.д. Прыёмно ўмелага палеміста. Але вось жа няўдача: і я не спрабую гэтым апраўдвацца. У 1997 годзе паважаны мною ня толькі як паэт, але і як мудры чалавек, які пражыў складанае і доўгае жыцьцё, Геннадзь Бураўкін сказаў мне:

— Саша, годзе апраўдвацца! Ты гэта зрабіў — вытлумачыўся прынародна, у друку, для ўласна сумленьня і будучых пакаленьняў. Але заўсёды знойдзецца сярод дзесяці мільёнаў беларусаў адзін ідыёт, які чагось не прачытаў і не зразумеў. Дзеля яго ня сьлед вытлумачацца зь дзесяцьцю мільёнамі кожныя дзьве хвіліны.

Я не ўважаю Вас за ідыёта, спадару Садоўскі. Таму і тлумачуся. На ўсякае ўсё.

Мне сорамна, што разумны і таленавіты чалавек, за якога я заўсёды Вас уважаў, знайшоў адзіную мішень у краіне, вартую свайго палемічнага запалу. Хоць — усё зразумела. Ужо няма пры ўладзе Лукашэнка. Ужо Шэйман зьбег з краіны. Ужо гуртамі каюцца судзьдзі, якія выносілі былі несправядлівыя выракі. Наагул, у беларускай дэмакратыі знайшоўся астатні і самы страшны вораг — Фядута. Агонь па ім!

І добра. Страляйце. Можна нават наняць кілера. Але ж да гэтае пары чамусьці не нанялі. Са

студзеня 1995 году я спакойна хаджу менскімі вуліцамі. І Вы ведаеце, чым болей мінае часу ад 1994 году, тым часцей да мяне падыходзяць маладыя хлопцы і дзяўчаты. Ня дзеля таго, каб даць у твар, назваць здраднікам, амаральным чалавекам і г.д. Але дзеля таго, каб пазнаёміцца, калінікілі — спытаць парады. Я дзякую лёсу, што пазнаёміўся з такімі таленавітымі і сумленнымі маладымі патрыётамі, як Дзяніс Дзянісаў і Зьміцер Дашкевіч. Яны добра ведалі, хто я, калі дамаўляліся на сустрэчу. Ведалі — бяз Вашых напамінаў.

Можна, замест таго, каб павучаць адно аднаго асновам філялягічных дасьледаваньняў, корпацца ў трунах вялікіх нябожчыкаў, лепей было б сустрэцца і падумаць, чаго карыснага мы разам маглі б зрабіць дзеля моладзі, якая лепшая за нас, разумнейшая за нас, больш сумленная за нас (дарэчы — абодвух!) і ўсё адно іншы раз мае патрэбу ў нашай дапамозе? Інакш, даруй Божа, наша палеміка назаўжды ўвойдзе ў гісторыю грамадзкай думкі суверэннай Беларусі як спрэчка Пэрфэкта з Плюсквамперфэктам (апошняя званьне пакідаю Вам).

Кава — за мной!

3 павагай,

Аляксандар Фядута

Перамога на працэсе Дашкевіча

У мінулым нумары («НН» №40) у артыкуле «Зьміцер Дашкевіч: Гэта нашая перамога» была дапушчана істотная недакладнасьць. Аўтар, сярод іншага, напісаў: «Сотня сьведкаў пагадзілася даваць паказаньні ў працэсе». На самрэч, адвакат Зьміцера Дашкевіча заявіў у працэсе 1273 маладафронтаўскіх «сьведкаў салідарнасьці», а вось гэтыя сто фігуравалі непасрэдна ў справе. Звыш таго, мноства вядомых людзей пагадзіліся сьведчыць асобна. Судзьдзя ж выпісала позы толькі некалькім дзясяткам сьведкаў — тым, на якіх настойвала абвінавачаньне — пераважна з рэгіёнаў. У выніку, у залі паседжаньняў выступілі толькі чацьвёра. Судзьдзя, якой са спісам быў перададзены і маладафронтаўскі зварот, збаялася выклікаць сьведкаў салідарнасьці — і тым самым прызнала, што «Малады фронт» судзіць немагчыма. Падаецца, менавіта гэта меў на ўвазе Зьміцер Дашкевіч, калі казаў пра нашу вялікую перамогу.

Павал Севярынец, Сітна

Беларускі дзіцячы садок шукае кваліфікаваных спэцыялістаў

Адна зь нешматлікіх беларускіх устаноў дашкольнай адукацыі адчувае востры недахоп кадраў. На сённяшні дзень садок мае фармальны статус беларускамоўнага, што прадугледжвае правядзеньне ўсіх заняткаў зь дзецьмі па-беларуску, у тым ліку фізкультуры, музычнага выхаваньня, заняткаў з псыхалогам. У ясельнай і малодшай групх садочку займаюцца дзеткі зь беларускамоўных сем'яў, для іх беларуская мова — адзіны натуральны сродак зносінаў.

На вялікі жаль, пэдагогі ў большасьці сваёй не падрыхтаваныя для працы з такімі дзеткамі, яны звыкліся працаваць зь беларускай мовай як з замежнай. Большасьць бацькоў, чые дзеці наведваюць гэты садок, маюць вышэйшую адукацыю і актыўную грамадзянскую пазыцыю, і таму яны бяруць актыўны ўдзел у жыцьці садка, выступаюць высокія патрабаваньні да прафэсіяналізму персаналу.

Садок знаходзіцца ў Цэнтральным раёне сталіцы, працуе 12 гадзін у суткі, складаецца з 6 груп.

Калі Вы адчуваеце ў сабе сілы і здольнасьці для працы з маленькімі беларусамі, маеце адпаведную адукацыю і менскую прапіску — **ЗАПРАШАЕМ Вас!**

Будзем удзячныя, калі Вы перадацьце гэтую інфармацыю сваім знаёмцам.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

Тэлефануйце на 8-029-632-27-43 (Крысьціна Вітушка, Апякунская рада садочку) альбо лістуйце на kryscina@hotmail.com.

Як вучыцца й жывецца ў Нямеччыне былым студэнтам ЭГУ?

З Франкфурту-на-Одэры й Бэрліна піша Юстына Яворская.

Як і ў скарынаўскія часы, накіроўваюцца і цяпер беларускія студэнты ў далёкія краіны па навуку. Апошнім часам гэтая тэндэнцыя стала ўзмацняцца з розных прычынаў. Хтосьці едзе па больш высокі ўзровень адукацыі, хтосьці за пазнаньнем іншага сьвету, а хтосьці становіцца студэнтам у выгнанні неспаць. У Нямеччыне штогод павялічваецца колькасць студэнтаў зь Беларусі. Усіх іх яднае туга па радзіме і жаданьне быць ёй патрэбнымі.

Былыя студэнты ЭГУ

Калі два гады таму ў Менску закрылі Эўрапейскі гуманітарны ўнівэрсытэт, многія студэнты старэйшых курсаў выехалі працягваць навучаньне ў Нямеччыну. Іх статус у нямецкіх унівэрсытэтах быў своеасаблівы. Яны працягвалі навучацца паводле праграмаў ЭГУ і паралельна асвойвалі курс нямецкіх унівэрсытэтаў. Атрымаўшы дыплёмы ЭГУ, яны мусілі былі самастойна ўладкоўвацца далей. Частка адразу вярнулася ў Беларусь, але шмат студэнтаў паступілі на агульных падставах у нямецкія ўнівэрсытэты. Цяпер яны раскіданыя па ўнівэрсытэтах усёй краіны. Студэнты самі выбіраюць, куды падацца.

Марыйка, студэнтка філязофіі, пасяля году ва ўнівэрсытэце «Віядрына» ў Франкфурце-на-Одэры, куды трапіла разам зь іншымі ЭГУшнікамі, перабралася ў Фрайбург, бо там адна з наймацнейшых філязофскіх школ, паралельна паступіла яшчэ на

Сток кніг перад Нацыянальнай бібліятэкай у Бэрліне.

сацыялёгію. «Тут цудоўныя ўмовы для навучаньня, сапраўдная студэнцкая атмасфера», — распавядае Маша пад час шпацыру па фантастычна прыгожым горадзе, уздоўж вуліц якога цягнуцца каналы з вадой. З гонарам паказвае сваю alma mater — будынак з старадаўнімі гатычнымі скляпеньямі. «Пра Беларусь тут чуваць мала, — працягвае мая суразмоўца, — у Фрайбургу адбываецца столькі ўсяго — невядома што трэба арганізаваць, каб прыцягнуць увагу грамадзкасці да Беларусі». Затое на наладжаны

Маній выклад пра лёс закрытага ў Менску ЭГУ прыйшло каля 70 студэнтаў і навукоўцаў (не арганізаваных дэканатам!), а дыскусія напрыканцы зацягнулася на доўга.

Аля засталася на «Віядрыне» і паступіла на факультэт культуралёгіі. Але як што яна ня здолела атрымаць стыпэндыю, дык цяпер працуе, каб зарабляць на сьціплае студэнцкае жывьцё, — навучаньне ва ўсходніх землях Нямеччыны пакуль бясплатнае. За межня студэнты ў Нямеччыне атрымоўваюць візу з правам на частковае працаўладкаваньне,

ня больш за 90 дзён у год. Працу Аля знайшла толькі ў Бэрліне, там жа зьняла кватэру, а ў Франкфурт даяджае на заняці. Гэта няпоўная гадзіна язды, цягнікі ходзяць кожныя 30 хвілін, а студэнцкі білет «Віядрыны» дае права практычна бясплатна езьдзіць па Бэрліне і ўсёй Брандэнбургіі. Дзякуючы спраўным камунікацыям між гарадамі, адлегласьці ў Нямеччыне маюць сапраўды адносны характар.

Саша таксама засталася ў Франкфурце-на-Одэры і цяпер навучаецца на магістарскай праграме на факультэце правазнаўства «Віядрыны». «Гэта няпраўда, што на Захадзе вучыцца лягчэй. Мне тут значна складаней. У Беларусі я была выдатніцай, тут стараюся ня менш, але вынікі горшыя, бо патрабаваньні значна вышэйшыя. Затое вучыцца тут сапраўды цікава, для гэтага ёсьць усе ўмовы і багатая бібліятэка». Саша і ня думала выяжджаць з Франкфурту. Ёй падабаецца памежная атмасфера ў гэтым горадзе: «Нібы знаходзіся ў Нямеччыне, але ў кожны момант можна схадзіць у Польшчу. Там амаль як дома. І прадукты смачнейшыя. Акрамя таго, у мяне цяпер шмат сярброў сярод палякаў». Саша вядзе актыўнае таварыскае жывьцё і дзейнічае ў студэнцкай арганізацыі «Лагода», якая праводзіць самыя розныя праекты зь Беларуссю. Жыве яна таксама ня ў Франкфурце, а штодзённа даяджае з суседняга мястэчка: «Там кватэра таньнейшая. Мне трэба эканоміць, бо цяпер маю стыпэндыю, але немаведама, што будзе далей. Я хачу працягваць навучаньне, пляную і за доктарскую ўзяцца на «Віядрыне».

Максім адразу трапіў у Свабодны Бэрлінскі ўнівэрсытэт на факультэт псыхалёгіі. Першы год меў стыпэндыю як студэнт ЭГУ, потым дапамагалі бацькі, а цяпер ён знайшоў працу, каб самастойна аплатаваць сваё навучаньне ў Нямеччыне. Максім з гума-

рам згадвае прэрыяд адаптацыі ў нямецкім універсітэце: «Тут нікога не цікавіць, ці Ты ўвогуле ходзіш на заняткі. Праграму навучання абіраеш практычна сам, залежна ад зацікаўленасці, і праходзіш яе паводле самастойна вызначанага пляну. Ня так лёгка, калі ёсць такі выбар! Спачатку гэта вельмі расслабіла. Але праходзіць пэўны час, і прыходзіць асабістае моцнае разуменьне, што Твая адукацыя патрэбна перш за ўсё Табе. Гэта самы лепшы стымул вучыцца».

Аспіранткі

Аліна ўжо чатыры гады ў Нямеччыне. Цяпер у Тубінгене піша дысэртацыю з права. Маляўнічы Тубінген з шэрагамі фахвэркавых дамкоў, як на ілюстрацыях да казак братоў Грым, ажно бурліць ад студэнтаў, якія складаюць амаль 70% жыхароў невялічкага мястэчка на поўдні Нямеччыны. Вечарамі студэнты збіраюцца ў кавярнях і барах цэнтру, абменьваюцца навінамі і абмяркоўваюць падзеі. У цэнтры Тубінгену ствараецца ўражаньне, што тут ўсе адно аднаго ведаюць. Аліна таксама вымушана зарабляць на сваё пражыццё ў Нямеччыне, да таго ж з наступнага году ў паўднёвых землях уводзіцца аплата за навучань-

не. «Тут кожны ўладкоўваецца па-свойму. Але, у прынцыпе, знайсці працу, каб утрымаць сябе, — не праблема. Трэба толькі хацець. А вучыцца тут мне падабаецца, ды і студэнцкая атмасфера тут непаўторная. У мяне зьявілася шмат сяброў з розных краінаў сьвету».

Аліна будзе абараняць дысэртацыю ў Нямеччыне, але хоча вярнуцца ў Беларусь: «Там мой дом. Я спадзяюся, што набытыя тут веды там калі-небудзь спатрэбяцца».

Сьвятлана прыехала летась у Нямеччыну пісаць дысэртацыю з германістыкі. Яна вельмі хутка адаптавалася на новым месцы і, хоць навучаецца на «Віядрыне», даяжджае туды з Бэрліна. «З Франкфурту я часьцяком хаджу ў польскі горад Слубіцэ, бо там вучу польскую мову ў Калегіюм Палонікум і маю шмат сяброў. Калі я стаю на мосьце пераз Одр паміж Польшчай і Нямеччынай, мне здаецца, што я вольная, як птушка». Спэцыфіка працы Сьвятланы і яе грамадзкая актыўнасьць усплываюць на тое, што яна шмат падарожнічае: то сэмінар у Бэльгіі, то лекцыі ў Аўстрыі, то паездка зь сябрамі ў Італію.

Старажылы

Калі Алена прыехала ў Ня-

Мюнхэн. Перад помнікам Людвіку I, баварскаму каралю, які ўвёў бясплатнае навучаньне, студэнты размясьцілі плакат з надпісам: «Людвіку I не спадабалася б увядзеньне аплаты за навучаньне!»

меччыну пяць гадоў таму навучацца ва ўніверсітэце Бэрліна, яна ня ведала там нікога зь беларускага асяродку. Цяпер сытуацыя зьмянілася. Вакол Алены ўтварылася цэлае кола беларускіх студэнтаў. Яны назвалі сябе ініцыятывай «Беларусы ў Бэрліне», зрабілі свой сайт. У дзень прэзыдэнцкіх выбараў у Беларусі наладзілі экзыт-полпад беларускай амбасадай у Бэрліне і беларускую вечарыну. Цяпер яны займаюцца пошукам сродкаў для студэнтаў, якія прыедуць навучацца ў Нямеччыну ў выпадку выдаленьня іх зь беларускіх унівэрсітэтаў за актыўную грамадзянскую пазыцыю. У Алены любяць збірацца беларускія студэнты. Побач з рэпрадукцыямі Клее, сыцены займаюць паліцы зь беларускімі кнігамі. Мы сядзім за сталом, абмяркоўваем апошнія беларускія і бэрлінскія навіны, ямо прывезены мной на просьбу студэнтаў баварскі зэфір у чакалядзе і слухаем «Крамбамбулю».

Мікола жыве ў Нямеччыне ўжо 10 гадоў. Там ён скончыў унівэрсітэт, а цяпер працуе ў вялікай кампаніі на поўдні Нямеччыны. Фізычна ён ня можа прыехаць у Беларусь, але вяртаецца туды штодзённа праз Інтэрнэт. Ён сам вядзе нямецкамоўны партал пра Беларусь. Мікола ня траціць

надзеі, што калі-небудзь зможа працаваць на бацькаўшчыне, а пакуль не марнуе часу і рэалізуе праекты, зьвязаныя зь Беларуссю.

Пра тое, як гісторыя вяртаецца

З часоў Вялікага Княства Літоўскага беларускія студэнты навучаліся ў заходніх унівэрсітэтах. Паводле Статуту 1529 г., студэнты, якія выяжджалі вучыцца, вызваліся ад вайсковай павіннасьці. Дазвалялася вучыцца адразу ў некалькіх унівэрсітэтах. А Петрыкаўскі Статут 1496 г. даваў права аднаму з сыноў селяніна вучыцца рамяства і навук. Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай Расейская імперыя пазбавіла новых падданных трохсотгадовага права набываць адукацыю ў замежных унівэрсітэтах, нават рабіліся спробы вярнуць тых, хто ўжо вучыўся ў Эўропе. За імі цікавалі, чыталі іх карэспандэнцыю. Імперская ўлада разумела, што, каб выхаваць добрага падданага, трэба даць яму адпаведную адукацыю на месцы. Відаць, няшмат зьмянілася з таго часу, таму сёньняшнія беларускія студэнты з дыплёмамі заходніх унівэрсітэтаў вымушаны пачакаць на тыя часы, калі яны спатрэбяцца сваёй краіне.

Фота аўтара

Фрэйбург. У будынку унівэрсітэту захаваліся гатычныя скляпеньні.

Гісторык Андрэй Вашкевіч: «У Горадні ўсё толькі пачынаецца»

У Горадні ўчынілі чарговае руйнаванне. Гэтым разам быў разбураны будынак 1936 г., помнік канструктывізму. Слабая надзея на захаванне яго з'явілася пасля пастановы Міністэрства культуры пра прыпыненне будаўнічых работаў да моманту прыняцця рашэння датычна неабходнасці надання будынку статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці. Аднак пачыналася было вынесенае на разгляд Беларускай навукова-метадычнай рады ў пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны. Дзяржаўнае тэлебачанне паказала адпаведны сюжэт. Неабыякавы да захавання гісторыка-культурнай спадчыны Горадні месцічы сабралі больш за шэсцьсот подпісаў у абарону будынку. Аднак руйнаванне ўсё адно здзейснілася. І санкцыя на яго прыйшла адтуль, адкуль яе менш за ўсё чакалі, — з Управы па ахове архітэктурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры.

Будынак не палічылі гісторыка-культурнай каштоўнасцю, больш за тое — ён не знаходзіцца ў ахоўнай зоне гістарычнага цэнтру. Падчас разбурэння абаронцы камяніцы маглі толькі назіраць за працэсам ды фатаграфаваннем. Абываталяў разбурэнне яшчэ адной камяніцы відавочна не ўсхвалявала, як, зрэшты, і ўсе папярэднія гарадзенскія «рэканструк-

цыі». Хіба што жыхарку суседняга са сьвежаразбураным помнікам падзея парадавала: «Нарэшце! Прэч гэты хлам!»

На чарзе ў Горадні яшчэ 28 камяніцаў, якія могуць разьдзяліць лёс помніка канструктывізму на Горкага, 29 у бліжэйшыя гады.

Пераважную большасць подпісаў за захаванне вышэйпамянёнай камяніцы паставілі маладыя людзі ды прадстаўнікі гарадзкой інтэлігенцыі. Гэта дае нагоду паразважаць, на каго варта спадзявацца ў справе абароны

гарадзенскіх камяніцаў.

Гарадзенскі гісторык Янка Лявевіч лічыць, што пасіўнасць гарадзенцаў праяўляецца ў дачыненні ня толькі да знішчэння помнікаў архітэктурны: «Я не магу прыгадаць якой-кольвек буйной акцыі ўвогуле з часу прадпрымальніцкіх мітынгаў вясной 2005 г. А каб сабраць у абарону нейкага будынку з маларазумелай сярэднеста-тыстычнаму гарадзенскаму абываталю каштоўнасцю вялікую колькасць людзей? Гэта нерэальна». Да таго ж амаль штодня ў Горадні нешта

Горадня. «Адрэстаўраваная» цэнтральная плошча.

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАННЯ Ў РЕДАКЦЫЮ

Звяруга, Яраслаў. Беларускае Павілье ў Жалезным веку і раннім Сярэднявекі. — Менск: Інстытут гісторыі НАНБ, 2005. — 174 с., іл. — (Матэрыялы па археалёгіі Беларусі. Вып. 10).

У сваёй манаграфіі беларускі археолаг пад-гульніў вынікі даследаванняў у басейне Вяльлі — рэгіёну, дзе ў Жалезным веку (у I тыс. н.э.) пра-ходзіла мяжа паміж рознымі балцкімі культурамі, а ў раннім Сярэднявекі знаходзілася памежная зона паміж славянамі і балтамі, якія жылі цераспа-лосна. Што да характару гэтых дачыненняў у канцы I — пачатку II тыс. н.э., то аўтар адзначае распаўсюд змяшаных славяна-балцкіх шлюбаві і захаванне на занятай славянамі тэрыторыі балц-кай гідраніміі — гэта значыць назваў рэк і азёр.

Крывальцэвіч, Мікалай. Могільнік сярэд-зіны III — пачатку II тысячагоддзяў да н.э. на Верхнім Дняпры — Прорва I. — Менск: Інстытут гісторыі НАНБ, 2006. — 202 с., іл.

У 1993 г. жыхар Рагачова Ігар Маспанаў зай-

шоў у яміне, раскапанай на адным з пагоркаў каля дняпроўскага старычнага возера Прорва, колькі фрагментаў арнамэнтаванага посуду і апрацаваны крэмень. З моманту адкрыцця і пачынаецца гісто-рыя археалагічнага даследавання ўнікальнага па-хавальнага комплексу, які ўвайшоў у навуковую літаратуру пад назваю Прорва I. Гэта параўналь-на невялікі пагорак сярод вялізарных пойменных прастораў Дняпра, воды якога, акалячы старыч-ныя азёры, на частку году ператваралі яго ў вос-траў. Дабрацца да Прорвы — значыць пераадо-лець ваду. Водная стыхія, паводле ўяўленняў ста-ражытных індаэўрапейцаў, была мяжою паміж сьветам жывых і сьветам памёрлых, выконваючы адначасова ролю шляху да «замагільнага сьвету». Пахаваць азначала накіраваць памерлага на чаўне.

Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Т. II. Р—С / НАНБ, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа; Уклад. В. Авілава [і інш.]; Рэд. Г. Цы-хун. — Менск: Беларуская навука, 2006. — 333 с.

Чарговы том праекту, распачатага ў 1978 г. Мэты этымалагічных слоўнікаў — даць вынікі па-раўнальна-гістарычных даследаванняў лексыкі мовы, раскрыць паходжаньне словаў.

Яшкін І. Слоўнік беларускіх мясцовых геаграфічных тэрмінаў: Тапаграфія. Гідралёгія. — Менск: Беларуская навука, 2005. — 808 с.

Значна перапрацаваная і дапоўненая праца, першае выданьне якой пад назвай «Беларускія геаграфічныя назвы» з'явілася ў 1971 г. Аўтар зыходзіць з палажэння, што сучасныя геаграф-ічныя назвы — гэта гістарычныя помнікі, якія ад-люстроўваюць мэнталітэт народу, «захоўваюць першасныя значэнні і матывацыі». Геаграфічныя назвы першапачаткова ў кожным соцыюме ма-юць нэўтральныя мясцовыя значэнні; дадатко-выя (канатацыі) і «немілагучныя» значэнні ўзьнікаюць пад уплывам суседніх супольнасцяў.

Алег Дзярновіч

руйнаецца — малапрыкметныя дамкі ў глухіх, аддаленых ад вялікіх дарог завулках. Пра гэта ўвогуле мала хто згадвае. Спадар Лялевіч не пагаджаецца з думкаю пра неэфэктыўнасць інфармавання насельніцтва праз СМІ ды збор подпісаў. На яго думку, паказ на тэлебачанні сюжэту на гэтую тэму гаворыць пра многае. «Так, мы не ўратавалі будынку, але зрабілі розгалас, прыцягнулі ўвагу да праблемы», — кажа Я.Лялевіч. Ён мае надзею наконт некалькіх дзясяткаў гарадзенскіх архітэктурных аб'ектаў: «Яны размешчаныя ў ахоўнай зоне, і санкцыяваць іх знос будзе ня так проста».

Гарадзенскія сайты кшталту harodnia.com чытае значная колькасць мясцовай моладзі, што, на думку абаронцаў гістарычнай спадчыны, дае свой плён, аб чым сведчыць аналіз сабраных у абарону будынку подпісаў.

Вядомы гарадзенскі актор і бард Віктар Шалкевіч бачыць за ўсім гэтым нашу савецкую мэнтальнасць: «Калі актор у французскім Ліможы жыве ў доме XVI ст. ды ня мае права анічога змяніць у інтэр'еры сваёй кватэры, то ён зусім па-іншаму ставіцца да гістарычнай спадчыны».

Таму, кажа сп.Шалкевіч, наўна чакаць ад беларусаў, пераважная большасць якіх жыве ў «хрушчоўках», неаб'якавага стаўлення да старасвецчыны. Ён падзяляе думку Я.Лялевіча: гарадзенцаў здолёў бы разварушыць хіба замах на Фарны касцёл. «Гэта маё ўласнае адчуванне неспэцыяліста ў архітэктуры, але тое, як выглядае цяпер Савецкая плошча, мне падабаецца — адкрылася пэрспектыва на Фарны касцёл ды аптэку», — кажа В.Шалкевіч і дадае, што ўсё адно на паўнацэнную адбудову гістарычнага цэнтру няма сродкаў.

Пагаджаецца з Шалкевічам і Мікола Таранда, старшыня гарадзенскага гісторыка-культурнага клубу «Паходня»: «У Менску, мне падаецца, нарабілі нашмат больш шкоды. Мне падабаецца, як цяпер выглядае цэнтар гораду, нагадвае Прагу». Галоўнае, на думку кіраўніка «Паходні», застаецца магчымасць у будучыні давесці ўсё да ладу. Неактыўнасць грамадства ён тлумачыць станам недзяржаўных грамадзкіх аб'яднанняў, якіх турбуе клопат, як самім выжыць.

Гісторык Андрэй Вашкевіч уважае за прычыну аб'якавасці гарадзенцаў адсутнасць поўнай інфармацыі. «Калі мы праб'ем гэтую сыяну маў-

чанья, а цяпер існуе негаласная забарона на гэтую тэму для афіцыйных СМІ, тады справа і зварухнецца. А збор подпісаў і ёсць інфармаваннем», — упэўнены сп.Вашкевіч. Ён працягвае думку свайго калегі Лялевіча пра тое, што людзі, адказныя за захаванне гістарычнай спадчыны, якія дэкларуюць сябе патрыётамі і змагарамі за нашу даўніну, у самых адказных моманты падпарадкоўваюцца сыстэме. Робяць, што ім загадаюць, не працягваюць неабходнай настойлівасці. «Тыя сотні падпісантаў, ды дзясяткі тысячаў гледачоў, што бачылі перадачу на АНТ, апынуліся падманутымі. Людзям паказалі і паабяцалі адно, а зрабілі другое», — кажа А.Вашкевіч. Каб змяніць сытуацыю, трэба давесці людзям пра гэты падман. Ён мае пэўную надзею на пакаленне 25—30-гадовых гарадзенцаў. На сталае пакаленне асабліва разлічваецца не даводзіцца: «Былыя «паходнеўцы» амаль ня ўдзельнічаюць у справе захавання архітэктурных помнікаў, сярод іх няма лідэра, здольнага арганізаваць людзей». Тым ня менш, сп.Андрэй не губляе аптымізму: «Усё толькі пачынаецца ў Горадні, нягледзячы ні на што».

Сямён Печанко

Ізалятар пабудуюць побач

Будынак былога кляштару базыліянаў у Воршы перададзены Святаяпакроўскаму праваслаўнаму жаночаму манастыру, што ў Талачыне.

Выдатны помнік архітэктуры XVIII ст. пасля высялення з яго ў 1989 г. жыхароў ды мастацкіх майстэрняў быў занябаны. Два гады таму пасля сьнежнай зімы ён застаўся бяз даху. Уласнік — дзяржаўнае прадпрыемства «Воршакамгас» — так яго і не закансэрваваў. Летась ён быў перададзены Аршанскаму дабрачыньню, але і ў таго рукі да будынку не даходзілі. Сёлета будынак перадалі манашкам з суседняга раёну. Яны гаспадарчыя справы робяць хутка і добра. Дый у та-

лачынскіх матушак ёсць багаты фундатар з Масквы. Мо дзякуючы яму адноўцца былая веліч і прыгажосць аршанскіх базылянскіх муроў? Там маюць адкрыць сацыяльны прытулак для нямоглых ды невялічкую школу для дзяўчатак-сірот.

За некалькі тыдняў насельніцы манастыра і добраахвотнікі прыбралі сьмецьце ды паставілі дзьверы. Але іх дзівіла і абурала, што і ў час працы сюды заходзілі без сору п'яныя маладзёны з вядома якімі патрэбамі. І гэта

пры тым, што побач знаходзіцца гмах Аршанскага ГУУС.

Плянуюць манашкі пабудаваць побач і невялікі храм. Мо некалі паўстане ў былым харакстве велічная царква Алекі Маці Божай — помнік архітэктуры барока XVIII ст.

Яна была зруйнаваная ў 1969 г. На пачатку 1990-х побач з будынкам кляштару пачалося будаўніцтва ізалятара часовага ўтрымання ГУУС. Ён меў закрануць і частку разбуранай царквы. Але на хвалі абурэння грамадзкасці будаўніцтва прыпынілі. Сёлета яно зноў аднавілася.

На зварот мясцовых краязнаўцаў і грамадзкіх актывістаў міліцэйскія начальнікі адказвалі, што ІЧУ вельмі патрэбны гораду, бо стары, размешчаны ў самым цэнтры гораду, даўно не адпавядае ніякім нормам. Сярэднесутачная напайнальнасць яго складае 125 чалавек на 35 месцаў. Пра жудасныя ўмовы

ўтрымання там затрыманых правапарушальнікаў, дарэчы, добра ведама асобным падпісантам калектывных зваротаў. Падчас прэзідэнцкай выбарчай кампаніі некаторыя адседзелі там па 5—7 сутак.

Аршанская інтэлігенцыя працягвала біць ва ўсе званы — куды толькі мага скіравалі былі калектывныя звароты. Бо будаваць вязніцу на месцы храму — сапраўднае здзікуства. Тым больш разбураньне падмуркаў хрысціянскай царквы напярэдадні правядзеньня ў Воршы Першага рэспубліканскага фестывалю «Беларусь праваслаўная» было б незразумелым і нелягічным учынкам. Некалькі разоў збіраліся на нарады высокія камісіі. Нарэшце вынесена рашэнне падмуркі царквы захаваша, надаўшы ім статус гісторыка-культурнай каштоўнасці. Ізалятар паставілі пабудоваць побач.

Юген Жарнасек, Ворша

Непаўторнасць нашая

Ведучы змаганьне за захаваньне нашай культуры, нават калі мы не перамагаем сёньня, мы перамагаем гістарычна. Піша **Сяргей Харэўскі**.

Падчас радыёфоруму на «Свабодзе» я атрымаў пытаньне, ці маглі б мы скарыстацца з досведу суседзяў, напрыклад, у справе ратаваньня здабыткаў старасьвеччыны? Ці мы такія ўжо і тут адзіныя і непаўторныя?

На жаль, так. Беларусь сталася абсалютна ўнікальным краем у Эўропе, дзе вось ужо болей як 200 гадоў сьведама нішчацца помнікі тутэйшае гісторыі, а здабыццё незалежнасьці гэты працэс ня тое каб спыніла, а наадварот, паскорыла. Абсалютна ўнікальным ёсьць беларускае ноў-хаў: руйнаваць аўтэнтчныя помнікі цэлымі кварталамі, каб на іхным месцы паставіць кантрафактную нізкакасную падробку. Што могуць памятаць такія «помнікі»? Вяршыня гэтага абсурду сталася пабудова дамкоў «пад старыну» на версе трохпавярховага паркінгу на Нямізе. А чаму такіх цацак не панастаўляць у Малінаўцы ці ў Шабанах? Хай бы тамака таксама стала «красіва».

У выніку мы ўжо маем помнікаў меней, чым хто з суседзяў. А ўлада працягвае выкарчоўваць усё, што датычыць прэрыяду гісторыі да зьяўленьня першага прэзыдэнта. Нават у бязбожныя 1930-я г. у працэнтных суадносінах культурных помнікаў у Беларусі зьнішчалі больш, чым у Расеі ці ва Ўкраіне. Ня трэба тут мець адмысловае адукацыі, каб пераканацца ў тым, што блізу ўсе храмы Кіева і Масквы, Пецярбургу й Харкава ацалелі. А ў Менску ўжо перад вайною пусьцілі на друз паўтузіна сьвятыняў, між якімі й славыты сабор Сьвятога Духа, што амаль 300 гадоў быў сэнсавым цэнтрам і Верхняга места, і ўсяго старога гораду наагул... А па вайне, калі ўсе народы Эўропы імкнуліся як найпаўней аднавіць страчанае, узняць з попелу й друзу свае сьвятыні, у Беларусі вайна працягвалася: штогод у нівошта ператваралі дзясяткі, сотні, тысячы ўнікальных здабыткаў нашае даўніны. Аднаўляць страчанае — няпроста. У літаральным сэнсе аднавіць помнік — немагчыма, як немагчыма ўдыхнуць жыцьцё ў самы добры твор

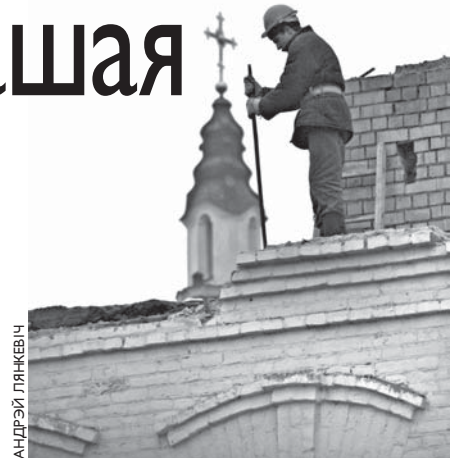
таксыдэрміста.

Страты культуры заўсёды непапраўныя, як і чалавечае жыцьцё. Розьніца — у палітыцы аднаўленьня, у жаданні нацыяў. Варшаву аднавілі яшчэ па гарацым прыску, а Дрэздэн — толькі ў нашым ужо стагодзьдзі. І розьніца прыкметная. Але сама гісторыя ўзнаўленьня стала сымбалам, напрыклад для палякаў. І недасканала аднаўленьня дамы старое Варшавы — помнік, перадусім ваеннаму пакаленьню варшавякаў, іх мужнасьці, трываласьці й веры ў сваю будучыню. Ні па вайне, ні цяпер беларуская нацыя яшчэ ня бачыць уцямна сваёй будучыні, таму й ня надта дбае пра сваю гісторыю, нават зусім блізкую.

Гэтак і патрапіла, што літоўскія камуністы аднавілі Трокі, польскія — Гданьск, беларускія...

Яшчэ за савецкім часам я ня мог даць рады, спрабуючы спасьцігнуць, чаму ў Эстоніі й Малдове, Літве ды Грузіі помнікі дагледжаныя й ашчадна зьберагаюцца гістарычныя ляндшафты. А сакрэт раскрываўся проста: там помнікі Леніну ды «дошкі гонару» былі з бляхі ды кардону, а ў Беларусі — з бронзы ды мармуру. У некаторых райцэнтрах па інэрцыі ставілі бронзавых «правадыроў» нават у час незалежнасьці, а вось патынкаваць, абкасіць, падлітаць старасьвецкі дамок — «грошай няма». Таму ў нашых суседзяў выдатна зьберагліся тысячы помнікаў, адметныя ляндшафты ды сам гістарычны асяродак, а ў Беларусі — тысячы нягэлых савецкіх манумэнтаў. Вось тады, 60 гадоў таму, і была закладзеная ідыёма: у дзяржавы на помнікі грошай няма! Калі ж грамадзтва пачало хвалявацца з прычыны немагчывага зносу ўсё большае колькасьці помнікаў, зьявіўся яшчэ адзін ідэялягічны штамп: усё панішчылі ў вайну немцы. Хоць і першае, і другое было відавочнай лухтою. Цяперашнім уладам куды цяжэй адбярэхацца ад крытыкі.

Тое, што ў сёньняшняй дзяржавы няма сродкаў, — гэтаксама хлусьня! Калі паглядзець на фаервэркі, парады ды шоў «За Беларусь!», цяжка даць веры, што няма сродкаў. Калі гэтая ўлада гатовая ператварыць народныя грошы ў салютны дым, дык значыць праблема ня ў грошах, а ва ўладзе. Сёньня рэжым не шкадуе сілаў і сродкаў на сваю прапаганду, шанаваньне Сталіных-Дзяржынскіх ды розны псеўдагераічны тлум. Значыць,

гэта проста праблема прыярытэтаў. Значыць, у гэтай дзяржавы таксама ня будзе грошай на *нашыя* помнікі, як і ў расейскіх і савецкіх акупантаў.

Ці могуць адныя помнікі быць даражэйшыя, важнейшыя за іншыя? Для адмыслоўца, проста для неабьякавага рупліўца — не. Бо як і для бацькоў ня можа быць менш любімых дзяцей. Асабіста мне бліжэйшы лёс тых помнікаў, што так ці інакш зьвязаныя з маім асабістым досьведам. Але толькі таму, што ўсё, што адбылося зь імі, адбылося на маіх вачах. Быў зьнішчаны найстарэйшы ў Беларусі чыгуначны вакзал, 1865 году, у Горадні, старасьвецкі, колішні Віленскі, вялізарны вакзал у сталіцы, цэлы Рынкавы пляц у Мазыры з крамамі, гімназіяй, майстэрнямі, проста хатамі й старымі дрэвамі. На маіх вачах зьнішчалі й Нямігу. Багата ўсяго, з розных эпох. І гэтага ўсяго ўжо ня вернеш. Неўзабаве будучь руйнаваць апошнія аўтэнтчныя дамкі пры вуліцы Вызваленьня (№4, 6), хутка ўжо дакончаць руйнаваць калярытны старасьвецкі квартал у Лошыцы... І так па ўсёй краіне. Нібы ўжо й жыцця з гэтым пара, але пачуцьці несправядлівасьці й сваёй нямогласьці не даюць спакою.

Тым ня меней, я перакананы, што сёньня куды шырэйшае кола людзей, рупліўцаў нацыянальнае спадчыны, чым гэта было пры камуністах. Проста нават пры савецкім рэжыме не было такіх рэпрэсіяў. Тады, за часоў «Талакі», «Майстроўні» ды іншых моладзевых ініцыятываў, перадпэнсійнае начальства глядзела на тую моладзь як на сваю родную. Не было паразуменьня. Але й не было амону, вязьніцаў, гульняў у судовыя працэсы. Ушчувалі, цуглялі, не пускалі, але... давалі старонкі ў моладзевых газэтах, адкрыта друкавалі лісты ў «Звяздзе», «ЛіМе», «Вячэрнім Мінску», праводзілі круглыя сталы й

адкрытыя абмеркаванні праектаў. Рэзананс быў шматкроць большы, чым цяпер. Дый канфрантацыя гэтая нагадвала хутчэй канфлікт пакаленняў, чым сьмяротны двубой, як цяпер. І маленькія поспехі моладзевых ініцыятываў (адстойваньне Аляксандраўскага сквэру ці Малога гасьціннага двара ў Менску) надавалі аптымізму і сілаў. Сёньня самахоць зладзіць талаку дзе ў старым горадзе... роўна што зь бел-чырвона-белым прапарам прайсьці праспэктам. Дарэчы, акурат моладзь з «Майстроўні» і «Талакі» стала авангардам змаганьня за незалежнасьць і дэсаветызацыю. Цяпер, выглядае, спачатку трэба выкарчаваць прычыну дзяржаўнага вандалізму й здзічэньня, каб прыступіць да плённай і творчай працы дзеля зьберажэньня, аднаўленьня й памнажэньня нацыянальных здабыткаў.

Часта задаюць мне пытаньне, куды б звязіць замежнага госьця ці якія помнікі могуць стаць трывалымі цэнтрамі турызму? Здабыткі гісторыі й дойлідства перадусім мусяць бытаваць для тых, хто зь імі (ці ў іх) жыве. Імі павінны натхняцца й ганарыцца мы самі, а пасля ўжо й тое-сёе можна паказаць выпадковым паяжджанам ці цікаўным гасьцём. Самотны старадаўні храм за колькі дзясяткаў кілямэтраў ад райцэнтру пасярод калгасных палёў шараю беларускаю гадзінаю — гэта хіба ня лепшая прынада для турыстаў. Але ён існуе для нас! Помнікі мусяць існаваць самі па сабе, для нас і нашых нашчадкаў. У сьвятынях мы мусім маліцца, а на курганах — маўчаць.

Турыстычны бізнэс і ахова гістарычных ляндшафтаў — рэчы малазвязаныя. Прынамсі, ня тоесныя. Жаданьне распавесці пра сябе цэламу сьвету — зразумелае. Але прага зарабіць вялікія грошы на ўласных сьвятынях і магілах продкаў — згубная. Гэтак думае цяперашні беларускі рэжым, аглядаючыся, што б яшчэ прадаць чым хутчэй і чым даражэй. Паколькі яны мала дзе бывалі, апроч СССР, то й вырабляюць з помнікамі тое, што выходзіць. Ну, адхашлі ў Адміністрацыю палац Радзівілаў у Нясвіжы, ну, зруйнавалі там старасьвецкую вежу, зьнішчылі замкавы калодзеж, сьпілавалі векавыя дрэвы, ну, зрабілі вялізарны пажар, залілі па зімовым марозе вадою з даха да падмуркаў, нанялі нейкіх шабашнікаў з Гомелю, што там усё пераламалі, а цяпер тлумачаць (!) нам што чвэрць (!) замку неабходна (!!) зруйнаваць... Ня думаю, што пасля гэткага «эўраамонту» Нясвіскі палац застанецца ў сьпісе ЮНЭСКО. Гэта нагадвае гісторыю зьнішчэньня та-

лібамаі статуі Буды ў аўганскім Даміяне. Але талібы, прынамсі, шчырыя ў сваёй нянавісьці да скульптураў...

Немагчыма сабе ўявіць, каб гэтакі вандалізм рабіўся б, каб палац належаў ўласна Радзівілам. Рэстытуцыя й прыватызацыя колішній панскай маёмасьці — гэта адзіны спосаб зьберагчы ад зьнішчэньня тысячы помнікаў гісторыі й прыроды, да якіх у дзяржавы ніколі ня дайдуць рукі, нават калі й зьменіцца лад. Бо альтэрнатыва толькі такая: зьнішчэньне й здзічэньне альбо захаванае характавае й памяць, хай сабе й за панскім плотам. Дарэчы, развагі пра тое, што вось «прылятуць, разьбяруць», з таго ж шэрагу, што вакол Беларусі «сыціскаеца варожае калыцо». Досьвед краінаў, дзе была праведзена рэстытуцыя (у розных варыянтах), сьведчыць, што ня надта й стае ахвочых займацца

Радыкальная рэстытуцыя й прыватызацыя — не панацея для нацыянальнае спадчыны Беларусі. Але хоць нешта.

асэнізацыяй постсавецкай прасторы, марнаваць вялізарныя сродкі ў нашых потэскамуністычных шыротах, калі й за меншыя грошы й зь меншымі высілкамі можна прыдбаць дом на цёплым моры. Таму нават самая радыкальная рэстытуцыя й прыватызацыя — не панацея для нацыянальнае спадчыны Беларусі. Але хоць нешта.

Калі ж гаварыць пра асьветна-рэкрэацыйны патэнцыял для айчынных і замежных турыстаў, то гэта, пэўна, будуць Месьціслаўшчына, Піншчына, Наваградчына, Полаччына, Слонімшчына, Мазыршчына, Браслаўшчына. Менавіта цэлыя рогіёны з усім наборам патэнцыйных уражаньняў і ад паасобных помнікаў, і ад іх гістарычнага й прыроднага атачэньня. Прытым увесь год! Але гэта адбудзецца не раней, як зьменіцца цяперашні дзяржаўны курс, і зьменіцца ня зараз, а праз доўгія гады руплівае працы. Рэстаўратараў, экалягаў і... вольных гаспадароў. Тым часам дзяржава мусіць рупіцца пра ўсе помнікі рэгулярна. І штогод, штомесяц, штодзень мусяць праводзіцца КАНСЭРВАЦЫЙНЫЯ працы на ўсіх помніках. Аскабалкі нашае даўняе трэба берагчы ад дажджу й сьнегу, ад дзірвану й хмызоў. А найперш — ад вандалаў, «чорных» археолягаў ды проста хамаў, якія гносяць у старадаўніх мурах. Так, ахінутая якім шыфэрам ці рубэрой-

дам руіна не прынясе імкліва грашовага skutku. Ня дасьць сёньня ж палітычных дывідэндаў. Але дасьць магчымасьць наступнаму пакаленьню давесці помнік да ладу.

На жаль, усе негвалтоўныя захады дзеля выратаваньня і паасобных помнікаў, і цэлых ансамбляў вычарпаныя. Звароты, заявы, публікацыі, круглыя сталы й прэсавыя канфэрэнцыі пры гэтым ладзе — марныя. Больш за тое, зь лёгкім тае палітыкі, што праводзіцца рэжымам у галіне культурнае палітыкі апошнія 12 гадоў, можна зрабіць выснову, што яны ставяць на мэце дэідэнтфікацыю Беларусі. Яны хочуць разбурыць нашу тоеснасьць — гістарычную, культурную, нацыянальную. За парамі ў Беларусі нявечылі й бурьлі ўсё нерасейскае, за камуністамі — усё несавецкае. Каб сёньня была русіфікацыя ці саветызацыя, гэта было б прасцей усьвядоміць. Але яны зьнішчаюць таксама помнікі часу Расейскай імперыі і нават савецкага часу. Чаму ў занябданыя стаіць вялізарная Бабруйская крэпасць, гісторыя якой наўпрост звязаная з імямі імператараў, пачынаючы ад Аляксандра I да Мікалая II? Бо для ўладаў гэта няўяўны гістарычны маштаб. Яны не зазіраюць ні глыбей, ні наперад. Чаму не далі аднавіць манумэнт расстрэлу 1905 г. на Прывакзальнай плошчы? Усё з гэтай жа прычыны. З таго, што і бязлітасна вынішчаеца ўсё беларускае, нават у вясковай глыбінцы. Трэба рабіць усё, што толькі мага! Вяўляць болей фантазіі, шукаць нестандартных хадоў. Досьвед дваццаці апошніх гадоў змаганьня за стары Менск сьведчыць вымоўна й адназначна: змаганьне паводле правілаў гульні, што прапанаваныя ўладаю, — марнае. Яны што задумалі — тое робяць, часцяком адно дзеля таго, каб прадэманстраваць сваю ўсёўладнасьць. Таму трэба апырэджаваць іх, дзе магчыма, каб вярэдзіць грамадзкую думку. У гэтым змаганьні, нават калі мы вонкава не перамаглі сёньня, мы перамагем гістарычна. Тыя, хто сёньня адчайна змагаюцца за старую Горадню, за стары Менск, ствараюць мадэль будучае грамадзянскае супольнасьці адказных і неабьякавых людзей. Гэта тая «соль зямлі», што абавязкова спатрэбіцца вольнай Беларусі. Не непаўторнай у сваім вандалізьме, а звычайнай, эўрапейскай краіне.

Поўны тэкст наўпроставага форуму на радыё «Свабода» з удзелам Сяргея Харэўскага чытайце тутак: www.svoboda.org/forum/forum.aspx?ForumID=60&y=2006

Гарадзенец прыязмліўся ў Менску

Віктар Шалкевіч, BMA Group, 2006.

Не набывайце Шалкевіча студыйнага, бярыце Шалкевіча канцэртнага!

Гарадзенскі бард — адзін з нешматлікіх беларускіх музыкаў, канцэртныя альбомы якога варта выдаваць. Ёсць выканаўцы, творчасць якіх не разгортваецца ў межах студыйнай каморкі. Трэба жывыя інтанацыі, якія магчыма знайсці толькі перад запоўненай залай. Таму не набывайце Шалкевіча студыйнага, бярыце Шалкевіча канцэртнага! Гэта сапраўдны Шалкевіч. На запісаным канцэрце музыка як заўжды апавядаў анекдоты пра габрэяў, адпуская кшны, дарыў кандомы (быў дзень барацьбы са СНДдам) і, натуральна, сьпяваў. Песні, як і показкі, — з завязкай, разьвіццём, фіналам і маральлю. Як пра таго Васю, якому заўжды не шанцавала: то хёўра наляціць — эўра адбярэ, то дзень пісьменства і друку сустрэне на бруку, то партызаны патопіць круасаны. Ёсць месца і для сур'эзнага — «Кухарчыны дзеці» ці кранальнае прысьвячэнне «Гораду». Гэта гвозд альбому. Ня хочацца слухаць далей, карціць пакінуць у памяці гэтую мэлэдыю і гэты настрой. Але ж далей — кшлівая «Кароткая гісторыя Беларусі», лірычная «За сто крокаў ад Вострае Браны», польскамоўныя творы. Дыск варта слухаць тым, хто ўжо наведваў канцэрты Шалкевіча і тым, каму тая атмасфера яшчэ не знаёмая.

Песні з доўгай шуфляды

Зьміцер Вайцюшкевіч, West Records, 2006.

Ага, гэты чарговы дыск ад Вайцюшкевіча. Восьмы. Калі вы яшчэ не сталіліся ад голасу самага актыўнага айчыннага выканаўцы, вас чакае вельмі смачная і разнастайная праграма. Зьміцер вырашыў выдаць нявыдазенае. Слухач атрымаў магчыма сьць пачуць калісьці дзесьці чуае: песні, вядомыя з канцэртаў («Хай так»), «пірацкія» запісы («Мора» зь недарэалізаванага праекту

Для тых, каго легкадумная баляда змусіць заплакаць.

«Скрыпка дрыгвы»), зь фільмаў («Любачка» са стужкі «Сьвежына з салютам»), «Тузін Гітоў» («Зорка Вэнэра») ці проста новыя аранжыроўкі («Зубр» у інструментале). Расстаўленьня творы без храналёгіі. Але шлях Тодара зь іх добра бачны. Ад «кравіцкага» пэрыяду з электронікай і фолькам да асэнсаваньня аўтарскай паэзіі. Разынкі альбому — згаданае ўжо «Мора» на словы Караткевіча і «Язната, пекната» на словы Жылікі. Выйшаў «альтэрнатыўны» the Best Вайцюшкевіча. Такія дыскі часам самастойна наразаюць прыхільнікі творчасці пэўнага выканаўцы, якім прыеліся яго зацяганыя гіты. Для тых, каго легкадумная баляда змусіць заплакаць, і для ўсіх аматараў добрай паэзіі ў спалучэньні зь ненапружнай музыкай.

Найлепшае 2004–2005

ЧпБ, AMG+Volia Music, 2006.

Некаторыя Крова ненавідзяць, некаторыя баяцца, нехта хоча даць яму ў вока, але і за аўтографамі чарга стаіць.

Зь цягам часу віртуальнае можа стаць рэальным. Так адбылося з праектам «Чырвоным па Белым», ад пачатку спеіўным і ананімным. Пасля рэпэр Кроў зняў маску, выйшаў на сцэну, а цяпер выдаў альбом. Тут усё: ад трэкаў «Пра зьніклых», «Акупанты», «Змагайся», якія нарабілі шуму ў Белнеце два гады таму, да апошніх напрацовак. Нека-

торыя Крова ненавідзяць, некаторыя баяцца, нехта хоча даць яму ў вока, але і за аўтографамі чарга стаіць.

«ЧпБ» — першы канцэртнальны беларускі хіп-хоп праект. Шмат у каго не даходзілі рукі зрабіць нешта падобнае, нехта не схацеў, нехта зьмяніў кірунак, у кагосьці банальна не хапіла ўменьня. А вось Кроў прабіў тую сыяну. І ня страшна, што здабыў ён папулярнасьць чужымі песнямі. І што не заўжды пісьменныя ў яго тэксты. Галоўнае, праект мае стрыжань, ідэю і жаданьне яе ўвасобіць. Такі прадукт заўжды будзе мець попыт. Дыск слухаецца зь вялізнай цікавасьцю, бо беларускі рэп-альбом — пакуль вялікае дзіва, а беларускі ідэйны рэп — дзіва яшчэ большае. Усім аматарам незалежнай беларускай музыкі прызначаецца.

Xlam: Лучшая белорусская альтернатива

Go-Records, 2006.

Па-беларуску я магу толькі сьпець «Га...но пчолы, га...но мёд, га...но дзядзька пчалавод».

Колісь выйшаў дыск пад назвай «Альтэрнатыва.ру», які нарабіў розгаласу, бо прэзентаваў ня толькі творы айчынных музыкаў, але і цэлы культурны пласт. Дыск Xlam прэзэнтуе альтэрнатыву той «Альтэрнатыве.ру». «Альтэрнатыва» тут паняцьце звукае: г.зн. музычны кірунак, які спалучае ў сабе элемэнты розных стыляў, пераважна брутальнага кшталту (ню-мэтал, дэз-кор, рэп-кор). Мове выкананьня ўвагі надаецца мала. І з двух дзясяткаў прадстаўнікоў «найлепшай беларускай альтэрнатывы» толькі тры пяюць па-беларуску. «Мы думам па-расейску, навошта займацца самападманам. Па-беларуску я магу толькі сьпець «Га...но пчолы, га...но мёд, га...но дзядзька пчалавод», — неяк пшыра прызнаўся вакаліст «ГТ-34».

З маладых запамінаюцца Ricoshet і Usplësk. А ўкладальнікі маркі не трымаюць — дыск повен памылак друку. Дый музыка ў большасьці безаблічная, цікавая тым, хто хоча аддаць даніну сеньняпняй модзе.

Сяргей Будкін

БАТЭ — чэмпіён!

Развязка нацыянальнага першынства па футболе была падобная па сваёй інтрызе да галівудзкага блокбастэра.

Напярэдадні апошняга 26 туру барысаўскі БАТЭ на тры пункты апярэджаў менскае «Дынама». Толькі гэтыя два клубы прэтэндавалі на залатыя мэдалі. БАТЭ чакаў звышцяжкі выезд у Салігорск да мясцовага «Шахтара», які таксама працягваў змагацца за бронзавыя мэдалі зь менскім МТЗ-РІПА. Менскае «Дынама» ехала на матч у Берасьце да сваіх аднаклубнікаў.

Усе паядынкі апошняга туру мусілі пачацца а 14:00, але ў справу ўклініліся прыродныя катаклізмы. Праз завіруху ў Берасьці матч дзвюх дынамаўскіх камандаў адклалі на дзеве гадзіны. Да гэтага часу астатнія матчы туру былі ўжо згуляныя.

Спачатку нішто не паказвала на тое, што 16-ты беларускі чэмпіянат будзе чакаць такая драматычная развязка. Для чэмпіянства БАТЭ было дастаткова згуляць унічыю ў Салігорску. Пасьля першага тайму гэтага паядынку задача не выглядала невырашальнай. Галы Аляксандра Лебедзева і Ігара Стасевіча зафіксавалі на табло пасьля першага тайму лік 2:0 на карысьць гасьцей. Аднак у другім тайме каманды нібыта падмянілі — салігорцы ўжо на 62-й хвіліне, дзякуючы высылкам Ішрэфа Магамедава і Аляксандра Кліменкі, выраўнялі лік. А за чатыры хвіліны да фінальнага сьвістка ўсё той жа Кліменка, які неўзабаве стаў найлепшым бамбардзірам першынства з 17 галамі, выводзіць «Шахтар» наперад. Спробы барысаўцаў неж зьмяніць у астатні час хаду паядынку ні да чога не прыялі.

«Шахтар» трыюмфаваў з

прычыны заваяваных бронзавых мэдалёў, БАТЭ ў расчараваных пачуцьцях накіравалася ў разьдзьявально, у той момант ні ў кога не было сумневаў, што ў чэмпіянаце будзе «залаты» матч.

Аднак ня ўсё так проста. Берасьцейскія дынамаўцы так і не дазволілі менчукам распычатаць уласнае брамы. Галоўны трэнэр барысаўскай каманды Ігар Крывушэнка заявіў, што ён ведаў, што берасьцейцы ня «зьялюць» матчу з «Дынама».

Горыч ад паразы ў Салігорску для БАТЭ зьмянілася радасьцю чэмпіянства. Каманда з Барысава ў трэці раз у сваёй гісторыі заваявала гэты тытул. Мінулыя чэмпіянствы БАТЭ былі зафіксаваныя ў 1998 і 2002 гадах. Такім чынам, вымалёўваецца невялікая тэндэнцыя, што БАТЭ становіцца камандай нумар адзін у краіне праз кожныя чатыры гады.

Напярэдадні сэзону спецыялісты і аналітыкі не разглядалі ўсур'ез БАТЭ як рэальнага прэтэндэнта на залатыя мэдалі. Занадта ўжо моцна выглядалі іхнія канкурэнты — «Шахтар», менскае «Дынама», МТЗ-РІПА, «Гомель». Аднак барысаўцы змаглі абвергнуць меркаваньні скептыкаў і ўзысьці на вяршыню табліцы. Галоўны козыр БАТЭ — гэта разумнае спалучэньне маладосці і вопыту. За каманду гуля-

юць загартаваныя ў баёх Аляксандар Федаровіч, Аляксандар Ермаковіч, Дзьмітры Ліхтаровіч, Геннадзь Блізьнюк і яшчэ зусім маладыя і недасьведчаныя Барыс Панкратаў, Арцём Радзькоў, Дзьмітры Платонаў, Аляксандар Лебедзеў.

Трэба адзначыць, што барысаўскі клуб сёлета змог зрабіць залаты дубль, перамагшы таксама ў траўні і ў Кубку Беларусі.

Зьміцер Панкавец

«ПРЕССФОТ»

Дзьмітры Ліхтаровіч (зьлева) цягнуў БАТЭ да перамогі.

Выніковая турнірная табліца

	Г	П	Н	Пр	Гл	Пт
БАТЭ	26	16	6	4	47-27	54
Дынама Мн	26	15	7	4	44-22	52
Шахтар	26	16	3	7	50-31	51
МТЗ-РІПА	26	16	3	7	54-24	51
Гомель	26	12	6	8	33-32	42
Лякаматуй Вц	26	9	11	6	21-18	38
Нафтан	26	11	4	11	45-42	37
Дарыда	26	10	7	9	23-21	37
Дынама Бр	26	8	7	11	17-31	31
Нёман	26	8	6	12	24-30	30
Тарпэда Жд	26	7	9	10	21-27	30
Дняпро	26	6	5	15	29-47	23
Лякаматуй Мн	26	5	4	17	26-52	19
Белшына	26	1	6	19	16-46	9

Заўвага: Г — гульні; П — перамогі; Н — нічыі; Пр — паразы; Гл — галы; Пт — пункты.

Сьпіс найлепшых бамбардзіраў

Аляксандар Кліменка (Шахтар) — 17
Раман Васільюк (Гомель) — 14
Вячаслаў Глеб (МТЗ-РІПА) — 13
Арцём Канцавой (МТЗ-РІПА) — 12
Геннадзь Блізьнюк (БАТЭ) — 11
Эду (Дынама Менск) — 10
Валеры Стрыпейкіс (Гомель) — 9
Алег Страхановіч (МТЗ-РІПА) — 9
Сяргей Кісьляк (Дынама Менск) — 9
Аляксандар Гаўрушка (Дняпро) — 8
Павал Беганскі (Шахтар) — 8

ТЭАТРЫ

Балет

10 (пт) — «Баядэрка».
 12 (ндз) — «Стварэнне сьвету».
 16 (чц) — «Карміна Бурана», «Кар-
 мэн-сюіта».
 19 (ндз) — «Легенда пра Ўленш-
 пігеля».

Опэра

Вялікая зала Белдзяржфілярмоніі
 17 (пт) — «Па старонках беларускіх опэраў».
*На сцэне Цэнтральнага дому афіцэ-
 раў*
 12 (ндз) — «Мадам Батэрфляй».
 19 (ндз) — «Рыга, альбо Пірацкі
 трохкутнік», «Нататкі вар'ята».

Купалаўскі тэатар

11 (сб) — «Ромул Вялікі».
 12 (ндз) — «Памінальная малітва».
 13 (пн) — «Таполевая завая».
 15 (ср), 16 (чц) — «Эрык XIV».
 17 (пт) — «Парфён і Аляксандра».
 18 (сб) — «КІМ».
Ранішнія спэтаклі
 12 (ндз) — «Сьнежная каралева».
Малая сцэна
 13 (пн), 17 (пт) — «Дзікае паля-
 ваньне караля Стаха».

Тэатар беларускай драматургіі

На сцэне РДК Прафсаюзаў
 10 (пт) — «Белы анёл з чорнымі
 крыламі».
 11 (сб) — «Містэр Розыгрыш».
 13 (пн), 19 (ндз) — «Шлях у

Царград».
 14 (аўт) — «Жан і Бэатрыса».
 16 (чц) — «Адвечная песня».
 17 (пт) — «Валяціна».
 18 (сб) — «Белы анёл з чорнымі
 крыламі».
На сцэне Дому літаратара
 10 (пт) — «Нязваны госьць».
 11 (сб) — «Трыбунал».
 12 (ндз) — «Чарнобыльская маліт-
 ва».
 14 (аўт) — «Воўк-марапалец».
 17 (пт) — «Адэль».
 18 (сб) — «Нязваны госьць».
 19 (ндз) — «Палёты з анёламі».

Тэатар лялек

11 (сб), 12 (ндз) — «Сіняя птуш-
 ка».
 15 (ср) — «Прыгоды бравага ваякі
 Швейка».
 18 (сб) — «Начны госьць».
 19 (ндз) — «Прывітаньне, Чырво-
 ны Каптурок».

Тэатар юнага глядача

10 (пт) — «Маленькі лорд Фаўнт-
 лерой».
 11 (сб) — «Шлях на Батлэзм».
 11 (сб) — «Гісторыя каханьня Па-
 ласатага Ката і сэньярэты Ластаўкі».
 12 (ндз) — «Паліяна».
 14 (аўт) — «Рыцар Ордэну Сон-
 ца».
 16 (чц) — «Марныя намаганьні ка-
 ханьня».
 17 (пт) — «Якая стварыла цуд».
 18 (сб) — «Залатое сэрачка».
 18 (сб) — «Тарас на Парнасе».
 18 (сб) — «Каліф-шавец».
 19 (ндз) — «Пацалунак начы».

25 лістапада 19:00

Палац Прафсаюзаў
(ст.м. "Кастрычніцкая")

вялікі сольны канцэрт
гурт сярэднявечнай мўзыкі

СТАРЫ ОЛЬГА

Даведкі: 6490888, 7662425

Шахматная крыжаванка

1		2		3		4		5		6		7
				8				9				
10								11		12	13	
				14	15							
16		17								18		
								19	20			
21											23	
								24				
25										26		

Па гарызанталі: 1. Наймацнейшы індый-
 скі шахматыст. 4. Беларуская гросмайстарка і
 шахматная функцыянэрка. 8. Так у старажыт-
 най Пэрсіі звалася тура. 9. Пусканьне пылу ў
 вочы. 10. «Пачэсны ... між народамі» (Я.Купа-

ла). 12. Рэкордная шахзадача. 14. Першы
 «грос» Узбэкістану. 16. Да яго гулец апэлюе ў
 нявыкрутцы. 18. Сяброўская мянушка трэцяга
 шахматнага караля. 19. Эстонскі чэмпіён сьвету
 ў гульні празь ліставаньне (1983—1984). 21.

Чэмпіён СССР (1977), эміграваў у ЗША. 23.
 Найвядомейшы шахматны кампазытар, аўтар
 гульні «15». 24. Грузінскі гросмайстар, бліскача
 пераможаны В.Купрэічыкам у Чэмпіянаце Эў-
 ропы 2003 г. 25. Мітычная птушка, яна ж —
 тэма ў шахматнай кампазыцыі (фэрзь зьнікае з
 дошкі і паляляецца зноў). 26. Міжнародны
 майстар з Магілёва, аматар шахматных пада-
 рожжаў.

Па вэртыкалі: 1. Маэстра, народжаны ў
 Вільні; ягоным імем названы дэбют 1. e4 e5 2.
 Ke2. 2. Біблійнае імя пераможцы турніру ў
 Кельне (1898). 3. Маладая кобрынская шах-
 матыстка Ўладлена ... 4. Гулец-няўмека (гу-
 тарк.). 5. Від дваінога ўдару (канём ці пеш-
 каю). 6. Прылада для пад'ёму людзей, фігур...
 7. Рэйтынг-лідэр шахматыстаў Беларусі. 11.
 Трэнэр з Кобрыні, аўтар мноства шахматных
 кніг. 13. Імя аднаго зь першых у БССР майст-
 роў; у 1990-х эміграваў. 15. Яго чакалі ў зна-
 камітай п'есе С.Бэкета. 17. Брытанскі шахкам-
 пазытар XIX ст., вынаходнік «лесьвіцы» для
 фэрзя. 18. Хаджэньне па хатах зь песнямі і
 віншаваньнямі. 20. Літоўска-габрэйскі
 пісьменьнік, аўтар твораў, дзе шахматы визна-
 чаюць чалавечы лёс. 21. Прэтэндэнтка на
 шахматную карону ў 1930-х. 22. Яго робіць
 пешка.

**Хто першым дашле правільныя адка-
 зы на адрас «НН» (цягам 10 дзён з выха-
 ду нумару), атрымае сувэнір ад вядучага
 рубрыкі.**

Вольф Рубінчык

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Вайна адступнікаў

Адступнікі (The Departed).

ЗША, 2006, каляровы, 149 хв.

Жанр: крмінальны трымценьнік.

Адзнака: 6,5 (з 10).

Паліцыя засылае ў мафію свайго агента. У сваю чаргу, крмінальны бос мае сярод паліцэйскіх свайго інфарматара. Адступнікі мусяць вылічыць і

зьнішчыць адзін аднаго...

Хоць карціна «Адступнікі» — паўтор ганконскае стужкі «Падвойная ракіроўка» — гэта тыповы фільм Скарсэзэ з апантанай акторскай іграй і цікавасьцю да нэрвовае трансцэндэнцыі.

Кожны з герояў — адступнік для свайго сям'і. Білі Костыган ірве з крмінальнымі сваякамі, каб працаваць на паліцыю, а Колін Саліван зь бездакорнай рэпутацыяй — найлепшы агент мафіі. Спроба вырвацца з асяродзьдзя завяршаецца гвалтам, кулямі й расстрэлам.

Акторы ў фільмах Скарсэзэ пераўзыходзяць самі сябе. Ды Капрыё грае ў рэ-

жысэра найлепшыя свае ролі («Авіятар», «Банды Нью-Ёрку»), а ягоны Білі Костыган — нэрвовы, зацкаваны, зь неадольнаю прагай сарваць зь сябе абрыдлую маску. Мэт Дэйман — хлус-канфарміст з геніяльнай фінальнай фразай.

А што да Джэка Нікалсана, дык мафіёзнага боса нікто б не сыграў лепей ад галівудзкага блазна-спакушальніка.

На працягу амаль трох гадзінаў ад экрану немагчыма адарвацца. Але для Скарсэзэ — карціна занадта рамесніцкая. А для масавае публікі — занадта глыбокая й цыннічная.

Андрэй Расінскі

РЭДКАЕ

Дракула ў Менску

4 лістапада ў Музеі гісторыі беларускага кіно распачалася праграма «Дракула Брэма Стокера ў кінэматографіе XX стагодзьдзя». Праграма прысьвечаная аднаму з самых знакамітых кінаперсанажаў. У лістападаўскія суботы пакажуць сем клясычных фільмаў дракуліяны.

Гледачы ўжо пазнаёміліся з шэдэўрам-нямком Фрыдрых Вільгельма Мурнаў «Насфэрату, сымфонія жаху» і стужкаю Тода Браўнінга «Дракула» 1931 году з Бэлам Лугошы.

11 лістапада адбудзецца паказ малавядомых у нас карцінаў «Дачка Дракулы» Ламбэрта Хільера і «Сын Дракулы» Робэрта С'едмака. **18 лістапада** плянуецца

КІНО

нямецкі фільм Вэрнэра Гэрцага «Насфэрату, сымфонія начы» 1979 г. А на 25-га прызначаныя «Дракула Брэма Стокера» Фрэнсіса Форда Копалы й пародыя Мэла Брукса «Дракула мёртвы й задаволены». Дзьве апошнія стужкі часам дэманстраваліся па тэлевізіі. Музей беларускага кіно зьбіраецца й надалей знаёміць гледачоў з сусьветнай клясыкай аўтарскага й жанравага кіно.

11 лістапада сэансы а 14.00, 15.30, 18.00, 19.30. 18-га — а 14.00 і 18.00.

25-га — а 14.00, 16.30, 18.00.

Адрас музэю: Менск, плошча Незалежнасьці, вул. Сьвярдлова, 4. Тэлефон для даведак: 227-10-75.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 11 лістапада

БТ, 12.10

«Дзяўчаты».

СССР, 1961, рэж. Юры Чулюкін.

Пабытовая лірычная камэдыя.

У паўночнае мястэчка прыяжджае дзяўчынка з характарам — Тося Кісьліцына. Раман зь першым хлопцам у вёсцы Ільлём Каўрыгіным будзе няпросты.

Камэдыя Чулюкіна дасюль карыстаецца папулярнасьцю.

У галоўных ролях: Надзея Румянцава, Мікалай Рыбнікаў, Люсьена Аучыньнікава.

БТ, 19.10

«Цацка».

Францыя, 1977, рэж. Франсіс Вэбэр.

Камэдыя.

Недарэка Франсуа, каб не згубіць працы, згаджаецца стаць цацкай у натурыстага сына свайго боса. З такой цацкай дзіця

хутка навучыцца чалавечнасьці...

Адзін з найлепшых фільмаў П'ера Рышара.

СТВ, 20.20

«Хуткасьць».

ЗША, 1994, рэж. Ян дэ Бонт.

Баявік.

Тэрарыст падкладае ў міжнародны аўтобус бомбу, якая выбухне, калі аўтобус зьнізіць хуткасьць.

Каскад атракцыёнаў, «Оскар» за гукавыя эфэкты.

Ролі выконваюць: Кіяну Рыўз, Дэніс Хопэр, Сандра Балак.

«Лад», 20.30

«Маерлінг».

Вялікабрытанія—Францыя, 1968, рэж. Тэрэнс Янг.

Гістарычная мэлядрама.

Аўстрыйскі крон-прынц Рудольф закахаўся ў жанчыну, якая не павінна стаць каралевай. Каханьне асуджанае...

У ролях: Амар Шарыф, Катрын Дэнёў, Ава Гарднэр.

АНТ, 23.20

«Алі».

ЗША, 2001, рэж. Майкл Ман.

Біяграфічная драма.

Непераможны чарнаскуры баксэр Мухамэд Алі змагаецца за грамадзянскія правы ў бурныя гады закалатаў...

Ролі выконваюць: Ёіл Сьміт, Джэмі Фокс.

Нядзеля, 12 лістапада

БТ, 16.00

«Дзелавыя людзі».

Расея (СССР), чорна-белы, 1963, рэж. Леанід Гайдай.

Камэдыя паводле навэляў О'Гэнры.

Некалькі дасьціпных кароткаметражных гісторый паводле твораў амэрыканскага клясыка.

Ролі выконваюць: Георгі Віцын, Расьціслаў Плят, Юры Нікулін.

АНТ, 21.35

«Трафік».

ЗША—Нямецчына, 2000, рэж. Стывэн Содэрбэрг.

Крмінальная драма.

Перавозка наркатыкаў з Мэксыкі ў ЗША закранае многіх герояў гэтай вайны паміж злачыннасьцю й законам...

Выпаленыя кадры карціны, сьпэка і акторская ігра Майкла Дугласа, Бэнсіса дэль Тора, Катрын Зэты Джонс.

«Лад», 22.15

«Пан Тадэвуш».

Польшча—Францыя, 1999, рэж. Анджэй Вайда.

Гістарычная драма паводле аднайменнага твору Адама Міцкевіча.

Нарэшце, на беларускіх экранах — карціна пра Беларусь.

Андрэй Расінскі.

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распаўсюджваць газету:

- 1) Просім усіх ахвотных чытаць газету **паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па тэлефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.** Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84, e-mail: dastauka@tut.by, паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.
- 2) Просім кожную сям'ю чытачоў **пералічваць на рахунак газеты ахвяраваньне з разьліку 6 000 рублёў на месяц.** Гэтага будзе досыць для выхаду і дастаўкі газеты. **У блянку банкаўскага паведамленьня ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце адрас, у тым ліку індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечыць выхад газеты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасьць пераказаць 36 000 рублёў, змога чытаць «НН» паўтуду.

Дзякуй

А.Л., Ніне Ш., Веры С., Юр'ю М., Максіму С., Т.В., Георгію П., Інэсе Б., Сьвятлане Ц., Сяргею М., В.Р., Міколу П., Вользе П., Вячаславу П., М.Б., Макару Ш., А.К., Леаніду Г., У.Л., М.Г., Марыі Г., А.Л., Міхалу Б., Алене В., Альберту С., Уладзімеру Х., Аляксандру К., Мікалаю С. з Менску.

Канстанціну К. з Рэчыцы.
Лідзіі А., Тацяне Ш., Вячаславу С., Аляксандру Г., Ларысе Л., Алесю Б. з Баранавічаў.

Аляксандру Т., Карыне Ш., Раісе А., Міхаілу З. з Віцебску.

Канстанціну Я. з Жодзіна.

С.К. з Пінску.
Анатолю П., Н.Т. з Салігорску.

А.Г. з Бабруйска.
Мікалаю К. з Валожынскага раёну.

Галіне С. з Пухавіцкага раёну.

А.Р. з Мастоўскага раёну.
Віктару П., Алегу Д. з Магілёва.

Сяргею В. з Наваполацка.
Зьмітру Ц. з Мазыра.

Мікалаю Р. з Жыткавіцкага раёну.

Мікалаю Ж., Вячаславу Б. з Горадні.

Барысу Ф. з Гомелю.
Міхаілу М. з Берасьця.

Івану Д. з Мядзельскага раёну.

ПАВЕДАМЛЕНЬНЕ	Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521				
	МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764				
	Рахунак атрымальніка	3015 212 000 012	Асабовы рахунак		
	(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)				
	Від аплаты			Дата	Сума
	Ахвяраваньне				
Касір					Агулам
КВІТАНЦЫЯ	Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521				
	МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Менск, код 764				
	Рахунак атрымальніка	3015 212 000 012	Асабовы рахунак		
	(прозьвішча, імя, імя па бацьку, адрас)				
	Від аплаты			Дата	Сума
	Ахвяраваньне				
Касір					Агулам
					М.П.

На які рахунак пералічаць грошы?

Ахвяраваньне можна перавесці ў любым аддзяленьні банку, на любой пошце. Улічыце, што пры пераказваньні грошай паштовым пераводам пошта спаганяе дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай празь «Беларусбанк» працэнту не бяруць. На банкаўскай квітанцыі ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць: «Ахвяраваньне». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выданьня газэты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаваньне банку» трэба пісаць: «МГД ААТ «Белінвестбанк», вул.Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасылцы грошай па пошце тое самае трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

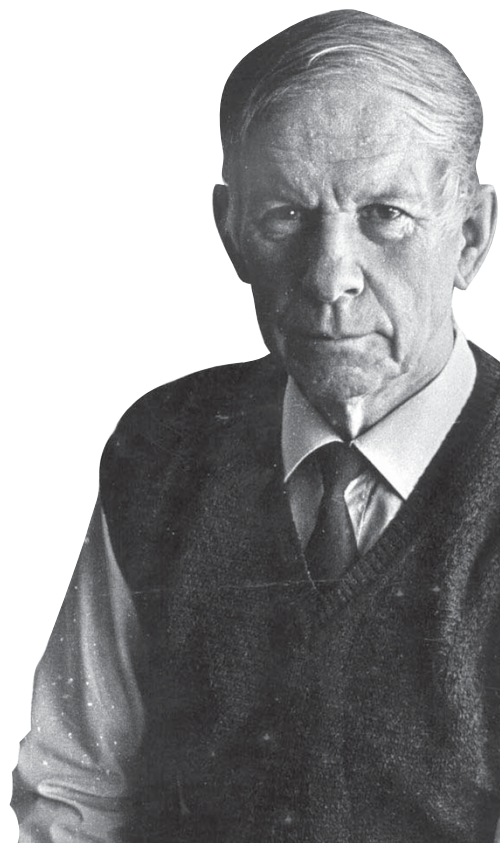

У свой час

Эдвард
Вайніловіч

Магдалена
Радзівіл

Васіль Быкаў

ахвяравалі на «Нашу Ніву»

з пачатку 2006 году
газета атрымала
7000 ахвяраванняў
з усіх куткоў Беларусі.
Дзякуй!

Сабачыя гісторыі

Адзін Сабака абвясціў аб пераходзе на лацінку. Граждана, даведаўшыся пра гэта, сказаў: «Ай, што нам тая лацінка! Мы даўно перайшлі б на бананы, але ня ведаем, на якім полі іх пасеіць...»

***

У аднаго сабака не было кампутара, і ён чытаў «Нашу Ніву». У Граждана кампутара не было, і ён вучыў суседзкага ката любіць родзіну.

***

Пра аднаго Сабаку напісалі ў Інтэрнэце. Граждана, даведаўшыся пра гэта, сказаў: «А я думаю, што я адзін працую на японскую маму...»

***

Адзін Сабака 7 лістапада ўвесь дзень працаваў на лецішчы. А Граждана ў гэты дзень на станцыі мэтро «Плошча Леніна» шукаў партыйную ячэйку, каб заплаціць партузоны.

***

Адзін Сабака ў час пераходу на зімовы час перавёў малую стрэлку гадзінніка на адну гадзіну назад і лёг спакойна спаць. Граждана спаў усю ноч і круціў гадзіннікам стрэлкі, а рапціай пазваніў у міліцыю і сказаў: «Ратуіцеся, мая каструля з макаронаў замініравана...»

***

Адзін Сабака любіў рок-фэстывалі. Граждана, убачыўшы рокараў, залез на дрэва і сказаў: «У нас няма каму ў космас ляцець, а яны тут ходзяць з барабанамі...»

***

Адзін Сабака любіў «Сабачыя гісторыі». Граждана не любіў, бо, пачытаўшы іх, ён бегаў па кватэры за прусакамі і крычаў: «Сволачы! Аддайце мне мае катлеты, і я вам усё прашчу!»

***

Адзін Сабака сказаў, што ўсё, што пішучы пра яго, — гэта постмадэрнізм. А Граждана балдзеў ад сапраўднага і Герасіма, які ўтапіў Му-му, каб той жывым не дастаўся папуасам тамбоўскай губэрні.

S+G

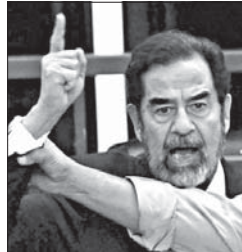
А ты падпішыся!

Каб рэгулярна атрымліваць «Нашу Ніву»,

проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас. Адначасова Рэдакцыя звяртаецца з просьбай ахвяраваць на выданьне. Дэталі — старонка 30.

Апошні прывілей дыктатара

Аб прысудзе Садаму Хусэйну піша Віталь Тарас. Старонка 8.

«У Горадні ўсё толькі пачынаецца»

Гутарка з гісторыкам Андрэем Вашкевічам. Старонка 22.

БАТЭ — чэмпіён!

Нацыянальнае першынство па футболе скончылася інтрыгай. Старонка 27.

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВИТАНЬНІ

Віншумем свайго любімага бацьку і кахананага мужа Латушку Андрэя з Днём народзінаў! Зычым свабоды, добра і незалежнасці. Сын Раман і жонка Тацяна

МЭЛЯДЭКЛЯМАЦЫЯ

Шаноўнае спадарства, пралануя Ван нэ-лядэкламацыю паэты Джэці (12,4 М). Запіс голасу ўзяты зь перадачы «Начная Свабода», музычнае афармленне — наў. Рабіў яго я на Уласны густ, бо музычнае рашэнне на радзіе «Свабода» мяне не задавальняе ўвогуле. Калі ласка, адзначайцеся, калі згруціце. Буду ўдзячны за ацэнку гэтай праграмы. <http://www.sendspace.com/file/rz9me1>

ПАДАРОЖЖА

Зьміцер Касьяровіч запрашае ў сяброўскае падарожжа 12 лістапада (нядзеля) «Замкі Беларусі»: Менск—Мір—Шчорсы—Любча—Наваградак—Усельюб—Ліда—Менск. 19 лістапада (нядзеля): Залесьсе—Смургонь—Соль—Гервяты—Міхалішкі—Сьвір—Засьвір. Т.: 292-54-58, 110-19-28, 573-88-17, 622-57-20

СТОЛ

Нядорага прадам пісьмовы стол, 2 месяцы эксплуатацыі, цудоўны стан. Зьвяртайцеся праз т.: 130-67-66, Багдан

МУЗЫКА

Беларуская музыка і софт. Т.: 757-58-67.

ТДА «Юніёнлайн» і Антось Астаповіч запрашаюць у ванд-роўку 19.11.2006. Рубяжэвічы—Дзераўная—Стоўпцы—Новы Сьвержань—радізіма Якуба Коласа. Працягласць вандроўкі — 10 гадзін (з 8-й па 18-ю). Кошт: 28 000 беларускіх рублёў. Т.: 111-73-32, 224-05-44.

Ліцэнзія №02310/0277540, выдана 24.02.2006

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМІ

Жарты

Адзін. Ці чуў, ваша, што гарэлка падаражала? Другі. Божухна, што будзе з намі? Няхай бы падаража-ла жалеза, каторае мы бадай што не купляем, а то гарэлка!

Цыган у наймах

Цыган аддае свайго сына ў наймы. — Ён добры дзяцюк, — кажа цыган, — ды толькі адна зь ім бяда: часам ня хоча есьці. Дык ужо прашу вас, як зна-роўціца часам ды ня схоча есьці, не жалейце на яго пугі! А што да работы — дык чорт зь ім: ня сілуйце вельмі яго, па-ночку!

«Наша Ніва». №41. 1911.

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»: З. Вольскі (1906), А. Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А. Луцкевіч, У. Знамяроўскі (1920), С. Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
галоўны рэдактар Андрэй Дынько
фотарэдактар Арцём Лява
нам. галоўнага рэдактара Андрэй Скурко
мастацкі рэдактар Сяргей Харэўскі
выдавец і заснавальнік Міцкоўны фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32, 8-029-707-73-29.

E-mail: nn@nn.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Ф. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасці за змест разглянутых абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаньне аб рэгістрацыі прыядычнага выданьня №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: 220030, г. Менск, вул. Калектарная, 20а-112. Р/р 3015212000012 у МГД ААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764.

Наклад 2621. Газэта выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаньні ў друку 23.00 08.11.2006.

Замова № 6219.

Рэдакцыйны адрас: Калектарная, 20а-112.